मेरो भनाइ

२०६० सालमा स्थापना भई केन्द्रीय पशुपन्छी रोग अन्वेषण प्रयोगशाला मातहत संचालित यस प्रयोगशाला मुलुक संघीयता प्रवेश गरेसंगै पशु सेवा विभाग मातहत संचालित छ।

प्रयोगशाला प्रविधिबाट रोग पहिचान गरी पन्छी तथा जुनोटिक रोगको प्रभावकारी नियन्त्रणमा योगदान पुर्याउनु यस प्रयोगशालाको प्रमुख उद्देश्य हो। यसको अलावा रोग सर्भिलन्स तथा महामारी नियन्त्रणमा पनि यस प्रयोगशालाको महत्वपूर्ण भूमिका छ। यसरी रोगको समयमा पहिचान गरी उपचार खर्च न्यूनीकरण मार्फत उत्पादन लागत घटाउन तथा रोगबाट हुने क्षति घटाई कृषकको मुनाफा बढाउन यस प्रयोगशालाको योगदान छ।

जुनोटिक रोग नियन्त्रण मार्फत प्रत्यक्ष र पन्छीजन्य मासु तथा अण्डाको स्वच्छताको सुनिष्चितता गरी गुणस्तरीय प्रोटीन उपलब्ध गराई मानब पोषण तथा रोग प्रतिरोधात्मक क्षमता अभिवृद्धि मार्फत अप्रत्यक्ष रुपमा यस प्रयोगशालाबाट मानव स्वास्थ्यमा योगदान पुगेको देखिन्छ।

आ.व. ०८०।०८१ को बार्षिक प्रगति प्रकाशन गर्ने उद्देश्यले यो पुस्तिका तयार गरिएको हो । आ.व. ०८०।०८१ मा १०,००० भन्दा बढी पन्छी परीक्षण भई पन्छी रोग निदान र नियन्त्रणमा महत्वपूर्ण योगदान भएको देखिन्छ। चितवन र आसपासका जिल्लाबाट शुरु भएको सेवा क्रमश: देशका अन्य भागमा विस्तार हुँदै गएको छ।

उक्त अवधिमा प्रगति हासिल गर्न महत्वपूर्ण योगदान दिनुहुने संपूर्ण प्रयोगशाला परिवार प्रति आभार ब्यक्त गर्न चाहन्छु। कार्यक्रम कार्यान्वयनमा सहजीकरण, समन्वय र मार्गनिर्देशन गर्नुहुने पशु सेवा विभागका महानिर्देशक ज्यू तथा सम्पूर्ण पशु सेवा विभाग परिवार, माननीय पशुपन्छी विकास मन्त्री, श्रीमान् सचिव ज्यू र सम्पूर्ण मन्त्रालय परिवार, जिल्ला प्रशासन कार्यालय, चितवन, कोष तथा लेखा नियन्त्रण कार्यालय, चितवन प्रति आभारी छु। केन्द्रिय पशुपन्छी रोग अन्वेषण प्रयोगशालाबाट प्राप्त प्राविधिक तथा अन्य सहयोग प्रति आभार ब्यक्त गर्न चाहान्छु। हामीसँग सहकार्य गर्नुहुने FHI 360 (Fleming Fund) र FAO Nepal प्रति पनि आभार ब्यक्त गर्न चाहान्छु। हाम्रो सेवालाई विश्वास गरी सेवाग्राहीको रुपमा हातेमालो गर्ने प्रदेश सरकार अन्तरगतका भेटेरिनरि अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्रहरु, स्थानीय तह अन्तरगतका पशु सेवा शाखाहरु, नीजिस्तरमा कार्यरत पशु स्वास्थ्यकर्मीहरु, सम्पूर्ण पन्छीपालक कृषकहरु धन्यवादका पात्र हुनुहुन्छ। त्यसैगरी हाम्रो सेवालाई सेवाग्राही माझ पुर्‍याउन सहयोग र समन्वय गर्नुहुने पन्छीपालन सँग सम्बन्धित संम्पूर्ण ब्यबसायी, ब्यबसायिक नेतृत्वदायी संस्थाहरु र पशु स्वास्थ्य सँग सम्बन्धित पेशागत संस्थाहरु लाई धन्यवाद दिन चाहन्छु।

यो प्रगति पुस्तिका तयारीमा लगनशील भई खटिने पशु चिकित्सक डा. भिषण गजमेर सो कार्यमा सहयोग गर्नुहुने सम्पूर्ण चिकित्सकज्युहरू लगायत यस प्रयोगशालाका सबै कर्मचारीलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु।

अन्तमा प्रगति हासिल गर्न प्रत्यक्ष वा परोक्ष रुपमा सहयोग गर्नुहुने सम्पूर्ण सहयोगी हातहरुलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु।

डा. विजयकुमार श्रेष्ठ
बरिष्ठ पशु चिकित्सक तथा प्रमुख
राष्ट्रिय पन्छी रोग अन्वेषण प्रयोगशाला, चितवन

विषयसूची

परिचय		१
मुख्य उद्देश्यहरुः		१
सांगठनिक संरचना (Organizational Structure)		२
स्वीकृत दरबन्दी विवरण		३
हालको जनशक्ति विवरणः		४
पशु सेवा विभाग/केन्द्र/परिषद्/बोर्ड/कम्पनी संकलित गैर कर राजस्वको विवरण		४
वेरुजुको विवरण रकम		५
प्रयोगशालाबाट उपलब्ध सेवाहरुः		५
मुख्य मुख्य शाखाहरुः		६
● प्याथोलोजी शाखा (Pathology Section)		६
● माइक्रोबायोलोजी शाखा (Microbiology Section)		७
● मोलेकुलर शाखा (Molecular Section)		८
● अन्य परीक्षण तथा विविध (General Test & Miscellaneous Activities)		९
चौथो त्रैमासिक प्रगति प्रतिवेदन		१०
वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन		१६
चौथो त्रैमासिक/वार्षिक खर्चको विवरण		२२
चौथो त्रैमासिक/वार्षिक प्रगति विवरण		२२
वार्षिक अवधिसम्मको बेरुजू विवरण		२२
राष्ट्रिय पन्छी रोग अन्वेषण प्रयोगशालाले गरेका नमूना परिक्षणहरू (Trend Analysis)		२३
No. of Postmortem in FY 2080/081		२४
Tentative PM Diagnosis		२५
Rapid Antigen Test Report		२५
Monthwise Caseflow Pattern of AIV		२६
Caseflow Percentage of Different Bird Type		२६
Bacteriology Result F/Y 2080/081		२७
क्षतिपुर्ति सहितको नागरिक वडापत्र		३१
मुख्य मुख्य उपलब्धीहरु		३३
कार्यक्रम कार्यान्वयनमा देखिएका मुख्य मुख्य समस्याहरू		३३
समस्या समाधान गर्न गरिएका प्रयासहरु		३३
समस्या समाधानार्थ सुझावहरू		३३
हालसम्मका प्रयोगशाला प्रमुखहरुको नामावलीः		३४
कुखुरामा खोप (भ्याक्सिन दिंदा ध्यान दिनुपर्ने कुराहरु)	डा. उर्मिला पोखेल	३५
कुखुरापालनमा जलवायु परिवर्तनको प्रभाव	डा. भिषण गजमेर	३६
ब्रोइलर कुखुरामा गर्मीको व्यवस्थापन	डा. विजयकुमार श्रेष्ठ	३९

परिचयः

नेपाल सरकार कृषि तथा पशुपंक्षी विकास मन्त्रालय, पशु सेवा विभाग अन्तर्गतका प्रयोगशालाको रुपमा सञ्चालित यस "**राष्ट्रिय पन्छी रोग अन्वेषण प्रयोगशाला, चितवन**" नेपालको बागमती प्रदेश चितवन जिल्ला, भरतपुर महानगरपालिका वडा नं. १० स्थित भरतपुरको केन्द्रीय बस टर्मिनल (पारस बसपार्क) बाट आँपटारीतर्फ जाने बाइपास रोडमा अवस्थित छ। कुखुराको राजधानीको रुपमा चिनिने चितवन जिल्ला र यसको आसपासका जिल्लाहरु पोल्ट्री पकेट क्षेत्रको रुपमा विकास भएकोले व्यवसायीहरुको माग बमोजिम वि.सं. २०६१ वैशाख १ गते राष्ट्रिय स्तरको प्रयोगशालाको रुपमा यस प्रयोगशालाको स्थापना यस क्षेत्रमा भएको हो। राष्ट्रको कूल ग्राहस्थ आम्दानीमा ठूलो योगदान रहेको कुखुरापालन व्यवसायलाई प्रवर्द्धन र संरक्षण गर्नुको साथै रोग निदान र नियन्त्रणमा सहयोग पुऱ्याउनु यस प्रयोगशालाको प्रमुख दायित्व हो।

कुखुरा लगायत सम्पूर्ण पन्छी रोग निदानको लागि प्रयोगशाला परीक्षणको क्षेत्रमा नेपाल भरिकै आकर्षण रहेको यस प्रयोगशाला प्राविधिक-३ र प्रशासनिक-१ गरी जम्मा ४ वटा शाखाहरु र १२ जना कर्मचारीहरु मार्फत विभिन्न किसिमका सेवाहरु प्रदान गरी रहेको अवस्था छ।

मुख्य उद्देश्यहरू (TOR of NADIL

- ☞ कुखुरा लगायत चरा प्रजातिहरुको रोग निदानमा सस्तो, भरपर्दो, विश्वसनीय र सर्वसुलभ प्रयोगशाला सेवा प्रदान गर्ने।
- ☞ कुखुरा / पन्छीमा लाग्ने प्रमुख संक्रामक रोगहरुको निदान लगायत ती रोगहरु विरुद्ध प्रभावकारी खोप तालिका सिफारिस गर्ने।
- ☞ बर्डफ्लु लगायतका रोग निदान ररोगको सर्भिलेसन तथा नियन्त्रणमा सहयोग गर्ने।
- ☞ निदान भएको रोग थप एकिन गर्नको लागि रिफरेन्स प्रयोगशालामा रोगको नमूना सम्प्रेषण गर्ने।
- ☞ पोल्ट्री फार्महरुमा जैविक सुरक्षा (Bio Security) का उपायहरु अपनाउन सहयोग पुऱ्याउने।
- ☞ पन्छी रोग निदान सम्बन्धी प्रविधिहरु प्रदेश र स्थानीय स्तरका प्रयोगशालाहरुलाई हस्तान्तरण गर्ने।
- ☞ प्रयोगशालालाई अत्याधुनिक प्रयोगशालाको रुपममा विकास गर्न पि.सि.आर. जस्तो आधुनिक प्रविधि सञ्चालन गर्ने।
- ☞ कुखुराको दानामा रहेको टक्सिन पत्ता लगाउनको लागि आवश्यक ल्यावको व्यवस्था गर्ने।

सांगठनिक संरचना (Organizational Structure)

नेपाल सरकार
Nepal Government

↓

कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय
Ministry of Agriculture & Livestock Development

↓

पशु सेवा विभाग
Development of Livestock Services

↓

राष्ट्रिय पन्छी रोग अन्वेषण प्रयोगशाला चितवन
National Avian Disease Investigation Laboratory Chitwan

↓

प्रयोगशाला प्रमूख [वरिष्ठ पशु चिकित्सक रा.प. द्वि. (कृषि/भेट) १]
Laboratory Chief

↓

माईक्रोबायोलोजि शाखा	प्याथोलोजि शाखा	मोलेकुलर बायोलोजि शाखा	प्रशासन शाखा
पशु चिकित्सक, रा.प.तृ. (कृषि/भेट) १	पशु चिकित्सक, रा.प.तृ. (कृषि/भेट) १	पशु चिकित्सक, रा.प.तृ.(कृषि/भेट) १	लेखापाल, रा.प. अनं. प्र.(प्र/लेखा) १
प स्वा.प्रा., रा.प.अनं. प्र. (कृषि/भेट)१	ना.प. स्वा.प्रा., रा.प.अनं.द्वि. (कृषि/भेट)१	प. स्वा.प्रा., रा.प.अनं.प्र. (कृषि/भेट)१	खरिदार, रा.प.अनं. द्वि. (प्र./सा.प्र.) १
			का.स. २
			ह.स.चा. (इ/मैका.) १

स्वीकृत दरबन्दी विवरण

प्राविधिक तर्फः

क्र.सं.	पद	श्रेणी	दरबन्दी दरबन्दी संख्या	पूर्ति	रिक्त	कैफियत
१	वरिष्ठ पशु चिकित्सक	रा.प. द्वितीय (प्रा.)	१	१	–	प्रयोगशाला प्रमुख
२	पशु चिकित्सक	रा.प. तृतीय (प्रा.)	३	२	१	हाल रिक्त
३	पशु स्वा. प्राविधिक	रा.प. अनं. प्रथम (प्रा.)	२	२		
४	नायव पशु स्वा. प्राविधिक	रा.प. अनं. द्वितीय (प्रा.)	१	१	–	हाल रिक्त

प्रशासन तर्फः

क्र.सं.	पद	श्रेणी	दरबन्दी दरबन्दी संख्या	पूर्ति	रिक्त	हाल कार्यरत
५	लेखापाल	रा.प. अनं. प्रथम (प्र.) लेखा	१	१	–	
६	खरीदार	रा.प.अनं. द्वितीय (प्र.) सा.प्र.	१	१	–	
७	का.स.	रा.प.अनं. पाँचौ	२	२		
८	ह.स.चा.	श्रेणी विहिन	१	१		करारमा
जम्मा			१२	१२		

हालको जनशक्ति विवरण:

प्राविधिक तर्फः

क्र. सं.	पद	श्रेणी	दरबन्दी संख्या	पूर्ति	रिक्त	हाल कार्यरत
१	वरिष्ठ पशु चिकित्सक	रा.प. द्वितीय (प्रा.)	१	१	–	डा. विजयकुमार श्रेष्ठ
२	पशु चिकित्सक	रा.प. तृतीय (प्रा.)	३	२	१	डा. भिषण गजमेर
						डा. उर्मिला पोखेल
						–
३	पशु स्वा. प्राविधिक	रा.प. अनं. प्रथम (प्रा.)	२	२		श्री राधा भुसाल भण्डारी
						श्री पुष्पराज सिग्देल
४	नायव पशु स्वा. प्राविधिक	रा.प. अनं. द्वितीय (प्रा.)	१	१	–	हाल रिक्त

प्रशासन तर्फः

क्र. सं.	पद	श्रेणी	दरबन्दी संख्या	पूर्ति	रिक्त	हाल कार्यरत
५	लेखापाल	रा.प. अनं. प्रथम (प्र.) लेखा	१	१	–	श्री इन्द्रकला सुवेदी
६	खरीदार	रा.प.अनं. द्वितीय (प्र.) सा.प्र.	१	१	–	श्री शिला ज्ञवाली
७	का.स.	रा.प.अनं. पाँचौ (प्र.) सा.प्र.	२	२		श्री भानुभक्त सापकोटा
						श्री भक्त बहादुर बराल
८	ह.स.चा.	श्रेणी विहिन	१	१	–	श्री पतिराम महत्तो (करारं)
जम्मा			१२	१२		

पशु सेवा विभाग / केन्द्र / परिषद / वोर्ड / कम्पनी संकलित गैर कर राजश्वको विवरण

आ.व. २०८०/०८१

क्र. सं.	विभाग / केन्द्र / परिषद / वोर्ड / कम्पनि	राजश्व रु.	
		चौथो त्रैमासिक	बार्षिक रु
१	राष्ट्रिय पंछी रोग अन्वेषण प्रयोगशाला चितवन	७८४६०	११६३२१
	जम्मा	७८४६०	११६३२१

बेरुजुको विवरण रकम

क्र. सं.	कार्यालयको नाम	फछौंट गर्नुपर्ने कुल बेरुजु रकम	वार्षिक अवधिमा फछौंट भएको वेरुजु	फछौंट प्रतिशत	कैफियत
	राष्ट्रीय पंछी रोग अन्वेषण प्रयोगशाला चितवन	६२६९१			पुरानो बेरुजु सम्परीक्षणको लागि पेश भईसकेको।

प्रयोगशालाबाट उपलब्ध सेवाहरुः

☞ संघीय स्तरको पन्छी प्रयोगशालाको रुपमा रहेको यस प्रयोगशालाले सीमित जनशक्ति र श्रोत साधनको उपलब्धताको बावजुद विभिन्न जिल्लाहरुमा (करीब २५ जिल्लाहरु) गुणस्तरीय एवम् प्रभावकारी रुपमा प्रयोगशाला सेवा प्रदान गर्दै आएको छ। वर्तमान परिवेशमा बर्डफ्लु लगायत अन्य महामारीजन्य रोगहरु निदान र नियन्त्रण गर्न सहयोग गर्नु प्रयोगशालाका लागि थप चुनौती हो भने राष्ट्रिय निकुञ्ज, सिमसार क्षेत्र, बफरजोन, पंक्षी हाट बजार जस्ता जुनोटिक रोगको जोखिम भएको स्थानहरुमा समेत प्रयोगशालाले आफ्नो दायरा विस्तार गरिरहेको छ।

☞ एउटा प्रयोगशालाको प्रभावकारी सञ्चालनमा दक्ष जनशक्ति (Skilled Human Resource), गुणस्तरीय सामग्री तथा उपकरणहरु (Quality Equipments) र किट तथा रसायनहरु (Kits, Chemicals & Reagents) को आवश्यकता पर्दछ। छोटो समयमा सिमित स्रोतसाधन र जनशक्तिबाट सुरु भएको देशको एक मात्र पंक्षी रोग अन्वेषण प्रयोगशालाको पंक्षी रोगहरुको अनुसन्धान (Avian Disease Investigation) मा ठूलो जिम्मेवारी रहेको छ। यस प्रयोगशालाले सिमित स्रोत साधनबाट विभिन्न शाखाहरु मार्फत तपसिल बमोजिमका सेवाहरु प्रदान गर्दै आइरहेको छ। स्थापनाकालको तुलनामा यस प्रयोगशालाले उपलब्ध गराउने सेवा र प्रविधिहरुमा परिमाणात्मक तथा गुणात्मक सुधार हुँदै आएको छ।

मुख्य मुख्य शाखाहरू:

प्राविधिक तर्फः

- प्याथोलोजी शाखा (Pathology Section)
- माइक्रोबायोलोजी शाखा (Microbiology Section)
- मोलेकुलर बायोलोजी शाखा (Molecular Biology Section)

प्रशासन तर्फः

- प्रशासन शाखा (Administration Section)

प्याथोलोजी शाखा (Pathology Section)

पन्छीको पोस्टमार्टम (Postmortem) तथा काउन्सिलिङ्ग (Councilling) सेवा

- नमूना दर्ता गर्ने (परीक्षणका लागि आएका जीवित वा मृत पंक्षी वा नमूना) (Registration of Sample)।
- इतिहास रेकर्डिङ्ग गर्ने (History Taking)।
- नमूनालाई नम्बर लगाउने (Numbering of Sample)।
- संकलित नमूनाहरुको (जीवित वा मरेको पंक्षी) पोष्टमार्टम (Postmortem) गर्ने।
- शंकास्पद घाउ र तन्तुहरुको स्लाईड, स्मेयर तयार गरी सुक्ष्मदर्शक यन्त्रद्वारा जाँच गर्ने।
- शंकास्पद रोगहरुको सम्बन्धित र उपयुक्त नमूनाहरु संकलन गर्ने।
- संकलित नमूनाहरुलाई सम्बन्धित शाखामा रोग निदानका लागि पठाउने।
- परीक्षण भई आएका नतिजा सम्बन्धित भेटेरिनरी अस्पताल, स्थानीय तह र सेवा ग्राही (कृषक / व्यवसायी) लाई दिने र काउन्सिलिङ्ग गर्ने

हिस्टोप्याथोलोजिकल परीक्षण (Histopathological Examination) सेवाः

- प्राप्त भएका नमूना (Tissue) हरु संकलन गर्ने (Collection)
- नमूनालाई संरक्षण (Preservation) गर्ने
- तन्तुहरुलाई ट्रिमिङ्ग (Trimming) गर्ने
- तन्तुहरुको प्रोसेसिङ्ग र सेक्सन कटिङ्ग (Tissue Processing & Sectioning) गर्ने
- स्टेनिङ्ग (Staining) गर्ने
- माइक्रोस्कोपीक जाँच (Microscopical Examination) गर्ने

माइक्रोबायोलोजी शाखा (Microbiology Section)

☞ Bacteriological Examination **(ब्याक्टेरियोलोजिकल परीक्षण) सेवा**

- जीवाणु उमार्ने (Bacteria Culture)
- प्रारम्भिक तथा जीवरसायन परीक्षण (Primary & Bio-Chemical Test) गर्ने
- जीवाणुको पहिचान तथा प्रजाति पत्ता लगाउने र छुट्याउने (Bacteria Identification & Isolation)
- जीवाणुको संरक्षण र भण्डारण (Bacterial Preservation & Seed Storage)
- जीवाणु विरुद्ध औषधीको प्रभावकारिता परीक्षण (Drug Sensitivity Test)
- एन्टीमाइक्रोबियल रेसिडयु (AMR) सम्बन्धि परीक्षण कार्यमा सहयोग गर्ने

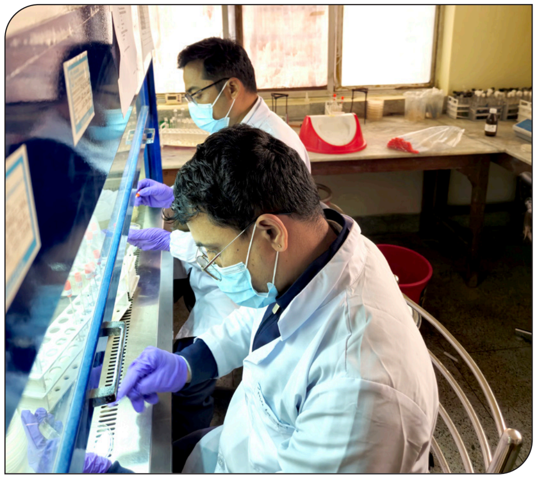

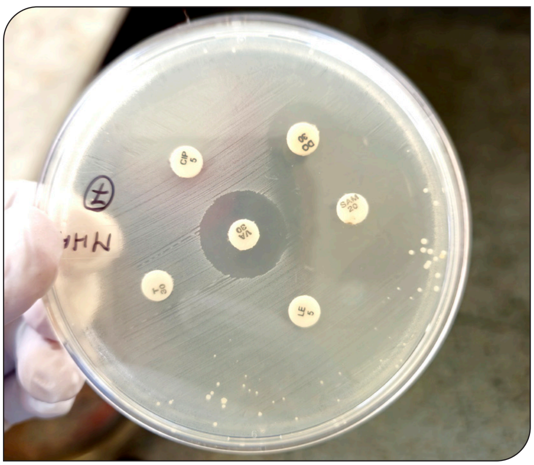

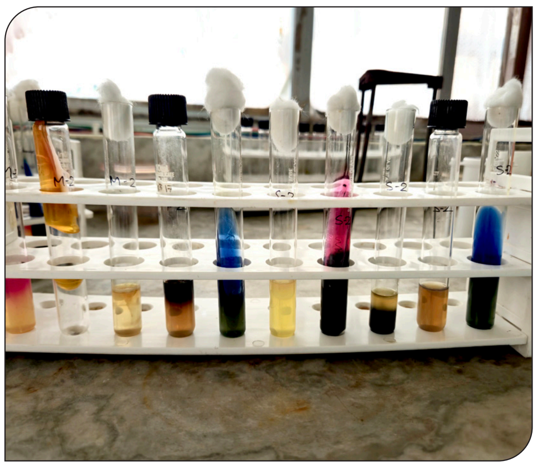

मोलेकुलर शाखा (Molecular Section)

- **मोलेकुलर परीक्षण** (Molecular Examination)
  - पी.सी.आर. परीक्षण (PCR Test) ➲ एनियन इन्फ्लुएन्जा भाइरस
  - **भाइरोलोजिकल तथा सिरोलोजिकल परीक्षण (Virological & Serological Test)**

एलाइजा परीक्षण (ELISA Test) ➲ NDV, AIV, IBD, IB, Mycoplasma, etc.

एच.ए.एच.आई. (HA-HI Test) ➲ ND, AI

रेपिड एन्टिजन परीक्षण (Rapid Antigen Test) ➲ AIV, NDV, IBDV & IBV

ए.जी.पी.टी. परीक्षण (AGPT Test) ➲ IBDV

प्लेट एगलुटिनेशन परीक्षण (PAT Test) ➲ Salmonella & Mycoplasma

अन्य परीक्षण तथा विविध (General Test & Miscellaneous Activities)

- बायोकेमिकल्स परीक्षण (Bio-chemical Test) गर्ने
- नमूना संकलन तथा सम्प्रेषण (Samples Collection & Dispatch) कार्य
- भि.टी.एम. तैयारी तथा वितरण (VTM Preparation & Distribution) कार्य
- प्रयोगशाला परीक्षण प्रविधि हस्तान्तरण (Laboratory Techniques Transfer) कार्य
- इपिडेमिक अन्वेषण (Epidemic Investigation) कार्य
- सर्भिलेन्स (Surveillance) कार्य
- अनुगमन (Monitoring) कार्य

व्यवस्थापकीय (Management) कार्यः

- योजना तर्जुमा
- प्रशासनिक कार्य
- लेखा सम्बन्धी कार्य

अन्य (Others):

- Washing & Sterilization कार्य
- Cleaning & Disinfection कार्य
- Laboratory Test Reports, Record, Document & Information Management

चौथो त्रैमासिक प्रगति प्रतिवेदन

क्र. सं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	खर्च शीर्षक	एकाई	वार्षिक लक्ष्य			चौथो त्रैमासिक लक्ष्य			चौथो त्रैमासिक प्रगति		प्रतिवेदन अवधिसम्म यस आ.व.को प्रगति	
				परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भार	बजेट	परिमाण	भारित	परिमाण	भारित
(अ) पुँजीगत खर्च अन्तर्गतका कार्यक्रमहरु:													
११.२.१.३७	प्रयोगशाला अगाडि र पछाडि डुबान प्रभावित ठाउँमा माटो पुर्ने	३१११४	पटक	१	१.३५	३	०	०	०				
४७	मेशिनरी तथा औजार												
११.३.७.१४०५	माइक्रोस्कोप खरिद	३११२२	पटक	१	०.६८	१.५	०	०	०	१	०.६८	१	०.६८
११.३.७.१४०३	डेक्सटप कम्प्युटर सेट खरिद	३११२२	संख्या	१	०.३६	०.८	०	०	०				
११.३.७.१४०४	पि सि आर मेसिन खरिद	३११२२	पटक	१	१५.७६	३५	०	०	०				
११.३.८.३८	फायर इक्स्टिङ्गुसर खरिद	३११२२	संख्या	५	०.२७	०.६	०	०	०	५	०.२७	५	०.२७
११.३.२२.९५०	रेफ्रिजेरेटर खरिद	३११२२	वटा	२	०.९	२	०	०	०				
११.३.२२.९५३	माइक्रो पिपेट खरिद	३११२२	पटक	२	०.२३	०.५	०	०	०	२	०.२३	२	०.२३
११.३.२२.९५४	मल्टि च्यानल माइक्रो पिपेट खरिद	३११२२	पटक	१	०.२३	०.५	०	०	०	१	०.२३	१	०.२३
११.३.२२.९५५	इन्कुबेटर खरिद	३११२२	पटक	१	०.६८	१.५	०	०	०				
११.३.२२.९५६	पि सि आर हुड खरिद	३११२२	पटक	१	०.६८	१.५	०	०	०	१	०.६८	१	०.६८
(क) पुँजीगत खर्च कार्यक्रमको जम्मा					**२१.१४**	४६.९					**२.०९**		**२.०९**
(आ) चालु खर्च अन्तर्गतका कार्यक्रमहरु:													
१.१.१.४	रा.प. द्वितीय	२११११	जना	०	३.८५	८.५४	३	०.९६	२.१३	३	०.९६	३	०.९६
१.६.४.१	कर्मचारीको योगदानमा आधारित वीमा कोष खर्च	२१२१३	जना	१२	०.२६	०.५८	३	०.०६	०.१३	३	०.०६	३	०.०६
२.९.५.१३	पशु पन्छीको आहारा	२२३१२	के. जी.	२	०.२७	०.६	३	०.०७	०.१५	३	०.०७	३	०.०७
२.५.८.२०२	रिक्त रहेको सवारी चालक सेवा करार	२२४१३	जना	१	१.६२	३.५९	१	०.४	०.८९	१	०.४	१	०.४
२.७.१८.१९२७	स्थानीय र प्रदेशस्तरका प्रयोगशालाहरुमा पंक्षी रोग निदान सम्बन्धी प्रविधि हस्तान्तरण कार्यक्रम	२२५२२	संख्या	६	०.५८	१.२८	०	०	०	१	०.१	१	०.१
२.७.१८.१९२४	पोल्ट्री प्राक्टिस्नरहरुसँग अन्तरक्रिया	२२५२२	पटक	१	०.१९	०.४३	०	०	०	०	०	०	०
२.७.१८.१९२६	पि. सि. आर. परीक्षण	२२५२२	संख्या	२००	२.६८	५.९५	०	०	०	५	०.१	५	०.१

क्र. सं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	खर्च शीर्षक	एकाई	वार्षिक लक्ष्य			चौथो त्रैमासिक लक्ष्य			चौथो त्रैमासिक प्रगति		प्रतिवेदन अवधिसम्म यस आ.व.को प्रगति	
				परिमाण	भार	वजेट	परिमाण	भार	वजेट	परिमाण	भारित	परिमाण	भारित
२.७.१८.१९३०	स्थानीय तहहरुबाट एभियन इन्फ्लुन्जा सर्भिलेन्सका लागि प्रेषित नमूनाहरुको परीक्षण	२२५२२	पटक	४	०.३८	०.८५	१	०.०९	०.२१	१	०.०९	१	०.०९
२.७.१८.१९३१	राष्ट्रिय पंक्षी रोग अन्वेषण प्रयोगशालाको एस ओ पी तथा प्रोटोकल तयार गर्ने	२२५२२	पटक	१	०.१७	०.३८	१	०.१७	०.३८	१	०.१७	१	०.१७
२.७.१८.१९४९	नमूनाको थप परीक्षणको लागि केन्द्रिय प्रयोगशालामा सम्प्रेषण	२२५२२	पटक	१२	०.२३	०.५१	३	०.०५	०.१२	३	०.०५	३	०.०५
२.७.१८.१९५२	प्राविधिक ब्रोसर प्रकाशन	२२५२२	पटक	१	०.१४	०.३	०	०	०	१	०.१४	१	०.१४
२.७.१८.१९५०	कर्मचारीहरुको स्वास्थ्य परीक्षण	२२५२२	संख्या	१२	०.२३	०.५१	०	०	०	१	०.०२	१	०.०२
२४	तलब												
१.१.१.५	रा.प. तृतीय	२११११	जना	३	११.१७	२४.८१	३	२.७९	६.२	३	२.७९	३	२.७९
१.१.१.६	रा.प.अनं. प्रथम	२११११	जना	३	८.८	१९.५३	३	२.२	४.८८	३	२.२	३	२.२
१.१.१.७	रा.प.अनं.द्वितीय	२११११	जना	२	५.४७	१२.१५	०	१.३७	३.०४	०	१.३७	०	१.३७
१.१.१.३०	का. स. पाँचौं स्तर	२११११	जना	२	४.७६	१०.५८	३	१.१९	२.६४	३	१.१९	३	१.१९
C	पोसाक												
१.३.१.३४	निजामती कर्मचारीहरुको पोशाक खर्च	२११२१	जना	१२	०.५४	१.२	०	०	०	०	०	०	०
२.५.७.५	सेवा करारका कर्मचारीलाई पोशाक खर्च	२२४१३	संख्या	१	०.०५	०.१	०	०	०	०	०	०	०
२६	महङ्गी भत्ता												
१.२.२.१	स्थायी कर्मचारीको महंगी भत्ता	२११३२	जना	१२	१.३	२.८८	१२	०.३२	०.७२	१२	०.३२	१२	०.३२
२८	अन्य भत्ता												
१.२.१०.४	पालोपहरा भत्ता (बैठक/जिन्सि सामान लिलाम बैठक भत्ता)	२११३९	पटक/ संख्या	७	०.३३	०.७४	१	०.०५	०.११	१	०.०५	१	०.०५
२९	पानी बिजुली												
२.१.१.१	धाराको महसुल	२२१११	पटक	१	०.१६	०.३६	३	०.०४	०.०९	३	०.०४	३	०.०४
२.१.२.१	बिद्युत महशुल	२२१११	पटक	१	१.७८	३.९६	१	०.४५	१	१	०.४५	१	०.४५

क्र. सं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	खर्च शीर्षक	एकाई	वार्षिक लक्ष्य			चौथो त्रैमासिक लक्ष्य			चौथो त्रैमासिक प्रगति		प्रतिवेदन अवधिसम्म यस आ.व.को प्रगति	
				परिमाण	भार	वजेट	परिमाण	भार	वजेट	परिमाण	भारित	परिमाण	भारित
२.१.३.१	जारको पिउने पानी	२२१११	जार	६०	०.२६	०.५८	१८०	०.०६	०.१४	१८०	०.०६	१८०	०.०६
३०	संचार महशुल												
२.१.६.१	टेलिफोन महसुल	२२११२	महिना	१	०.१६	०.३६	३	०.०४	०.०९	३	०.०४	३	०.०४
२.१.७.१	ईमेल/ इन्टरनेट/वेवसाइट महसुल	२२११२	महिना	१	०.११	०.२४	३	०.०३	०.०६	३	०.०३	३	०.०३
२.१.९.१	हुलाक/कुरियर खर्च	२२११२	पटक	१	०.२२	०.४८	३	०.०५	०.१२	३	०.०५	३	०.०५
३१	कार्यालय सम्बन्धी												
२.४.१.२४८	कार्यालय सन्चालनको लागि स्टेशनरी तथा मसलन्द सामाग्री खरिद	२२३११	पटक	४	१.६२	३.६	१	०.१४	०.३	१	०.१४	१	०.१४
३३	मर्मत संभार												
२.३.२.३२५	ए भि ए सी मेन्टेनेन्स	२२२२१	पटक	१	०.१७	०.३८	०	०	०	१	०.१७	१	०.१७
२.३.२.३२७	वेस्ट वाटर ट्रिटमेन्ट प्लान्ट मेन्टेनेन्स	२२२२१	पटक	१	०.१७	०.३८	०	०	०	०	०	०	०
२.३.२.३२८	प्रयोगशाला उपकरण मर्मत	२२२२१	पटक	१२	०.६१	१.३५	३	०.१४	०.३	३	०.१४	३	०.१४
२.३.२.३२९	कम्प्युटर, प्रिन्टर, फोटोकपी, स्क्यानर तथा अन्य उपकरण मर्मत	२२२२१	पटक	१२	०.२	०.४५	३	०.०५	०.१२	३	०.०५	३	०.०५
३४	ईन्धन												
२.२.२.२	पेट्रोल- दुई पाङ्ग्रे	२२२१२	लीटर	९६०	०.७८	१.७३	०	०	०	०	०	०	०
२.२.२.३	डिजेल	२२२१२	लीटर	४८०	०.३९	०.८६	०	०	०	०	०	०	०
२.२.२.४१०	नमूना संकलन प्रयोजनको लागि इन्धन	२२२१२	लीटर	४८०	०.३९	०.८६	१२०	०.०९	०.२	१२०	०.०९	१२०	०.०९
२.२.२.४११	महामारी अन्वेषण कार्यका लागि इन्धन	२२२१२	लीटर	३००	०.२४	०.५३	१००	०	०	१००	०	१००	०
३५	विमा								०				
२.९.२.४२	गाडी बीमा तथा नवीकरण	२२२१४	संख्या	१	०.४५	१	०	०	०	०	०	०	०
२.९.४.३०	मोटरसाइकल बीमा तथा नवीकरण	२२२१४	संख्या	८	०.३६	०.८	०	०	०	०	०	०	०
३६	इन्धन अन्य प्रयोजन												
२.२.३.१३२	जेनेरेटरका लागि इन्धन	२२३१४	लीटर	१२०	०.१	०.२२	३०	०.०२	०.०५	३०	०.०२	३०	०.०२
२.२.३.१३३	ग्याँस	२२३१४	संख्या	३६	०.२६	०.५८	९	०.०६	०.१३	९	०.०६	९	०.०६

क्र. सं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	खर्च शीर्षक	एकाई	वार्षिक लक्ष्य			चौथो त्रैमासिक लक्ष्य			चौथो त्रैमासिक प्रगति		प्रतिवेदन अवधिसम्म यस आ.व.को प्रगति	
				परिमाण	भार	वजेट	परिमाण	भार	वजेट	परिमाण	भारित	परिमाण	भारित
३८	विविध खर्च												
२.९.६.१२३	कार्यालयमा दैनिक चियापान खर्च	२२७११	महिना	१२	०.४३	०.९६	३	०.११	०.२४	३	०.११	३	०.११
२.९.९.१९६	अन्य भैपरी आउने खर्च	२२७११	पटक	१२	०.२७	०.६	३	०.०७	०.१५	३	०.०७	३	०.०७
४१	भर्मण खर्च												
२.८.२.३	सरुवा भ्रमण	२२६१२	संख्या	३	०.१६	०.३६	०	०	०	१	०.०५	१	०.०५
२.८.२.५०८	नमूनाको थप परीक्षणको लागि केन्द्रिय प्रयोगशालामा सम्प्रेषण	२२६१२	पटक	८	०.२३	०.५२	०	०	०	२	०.०६	२	०.०६
२.८.२.५०९	अन्य प्रशासनिक तथा प्राविधिक भ्रमण खर्च	२२६१२	पटक	८	०.६५	१.४४	१	०.०८	०.१८	२	०.१६	२	०.१६
४२	करार सेवा												
२.५.७.१९	चौकीदार /पाले करारमा लिने	२२४१३	जना	१	०.८१	१.८	१	०.२	०.४५	१	०.२	१	०.२
२.५.७.३६९	प्रयोगशाला लगायत कार्यालयको सम्पुर्ण शौचालय र बाथरुमहरुको सरसफाइ	२२४१३	जना	१	१.०८	२.४	१	०.२७	०.६	१	०.२७	१	०.२७
२.५.८.२	कम्प्युटर लगायतका मेसिनरी सामानको सर्भिसिंग	२२४१३	पटक	४	०.१५	०.३४	१	०.०४	०.०८	१	०.०४	१	०.०४
५१	पत्रपत्रिका छपाई तथा सुचना प्रकाशन खर्च								०				
२.४.१२.२२७	छपाइ सम्बन्धी खर्च	२२३१५	पटक	२	०.२७	०.६	०	०	०	१	०.१३	१	०.१३
५६	सवारी साथन मर्मत खर्च												
२.३.१.२२७	हलुका सवारी साधन मर्मत खर्च	२२२१३	संख्या	१	१.१३	२.५२	०	०	०	०	०	०	०
२.३.१.२२८	दुई पाङ्ग्रे सवारी साधन मर्मत खर्च	२२२१३	संख्या	८	०.३९	०.८६	१	०.०५	०.१	२	०.१	२	०.१
५७	पुस्तक खरिद												
२.४.१३.७१	पुस्तक तथा जर्नल खरिद	२२३१५	पटक	१	०.०९	०.२	०	०	०	०	०	०	०
५८	अन्य								०				
२.४.१५.२४	प्रयोगशालाको लागि एप्रोन, चप्पल, सुज कभर, हेन्ड वास, रेन कोट लगायतका सामाग्री खरिद	२२३१९	पटक	४	०.४५	१	०	०	०	१	०.११	१	०.११
६०	पशुपन्छी विकास कार्यक्रम												
२.७.१८.१९३२	पंक्षीको पोस्टमार्टम	२२५२२	संख्या	६०००	०.९२	२.०४	१०००	०.१५	०.३४	१६९४	०.१५	१६९४	०.१५

क्र. सं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	खर्च शीर्षक	एकाई	वार्षिक लक्ष्य			चौथो त्रैमासिक लक्ष्य			चौथो त्रैमासिक प्रगति		प्रतिवेदन अवधिसम्म यस आ.व.को प्रगति	
				परिमाण	भार	वजेट	परिमाण	भार	वजेट	परिमाण	भारित	परिमाण	भारित
६५	बार्षिक पुष्तिका प्रकाशन								०				
२.७.१८.१९५१	वार्षिक प्रगती पुस्तिका प्रकाशन	२२५२२	पटक	१	०.१९	०.४३	०	०	०	१	०.१९	१	०.१९
७०	पत्र पत्रिका खरिद कार्यक्रम												
२.४.१३.७०	पत्र पत्रिका तथा पुस्तिका खरिद	२२३१५	पटक	१२	०.११	०.२४	३	०.०३	०.०६	३	०.०३	३	०.०३
७१	अनुगमन तथा मुल्यांकन भ्रमण खर्च												
२.८.१.९४२	पंक्षी फार्महरुमा रोगको विद्यमानता पहिचानको लागि नमूना संकलनार्थ अनुगमन कार्यक्रम	२२६११	पटक	८	०.९४	२.०८	१	०.१२	०.२६	१	०.१२	१	०.१२
२.८.१.९४३	स्थानीय तथा प्रादेशिक तहहरुमा पंक्षीको रोग अन्वेषण तथा सर्भिलेन्स कार्यको अनुगमन तथा पृष्ठपोषण	२२६११	पटक	४	०.३५	०.७८	०	०	०	१	०.९	१	०.९
२.८.१.९४४	ए एम आर परीक्षण, साल्मोनेला, माइकोप्लाज्मा एवं पंक्षी रोगको परीक्षणको लागि नमूना संकलन	२२६११	पटक	३	०.४२	०.९४	०	०	०	०	०	०	०
२.८.१.९४५	पंक्षीको महामारी रोगको अन्वेषण भ्रमण	२२६११	पटक	४	०.४६	१.०३	१	०.१२	०.२७	१	०.१२	१	०.१२
२.८.१.९४६	स्थानीय र प्रदेशस्तरका प्रयोगशालाहरुमा पंक्षी रोग निदान सम्बन्धी प्रविधि हस्तान्तरण	२२६११	पटक	४	०.४७	१.०४	०	०	०	१	०.१२	१	०.१२
२.८.१.९४७	नव प्रवर्तक प्रविधि अवलम्बनार्थ अन्य प्रयोगशालाको अवलोकन भ्रमण	२२६११	पटक	३	०.३५	०.७८	०	०	०	२	०.२४	२	०.२४
९३	निर्मित सार्वजानिक सम्पतिको मर्मत												
२.३.८.३९	विद्युत तथा प्लम्बिङ्ग सम्बन्धी कार्य	२२२३१	पटक	४	०.५४	१.२	१	०.१४	०.३	१	०.१४	१	०.१४
२.३.९.३९१	प्रयोगशाला तथा कार्यालयको मर्मत संभार तथा सुधार	२२२३१	पटक	४	१.६२	३.६	१	०.४१	०.९	१	०.४१	१	०.४१
१०३	पंक्षी स्वास्थ्य कार्यक्रम												
२.७.१८.१९३५	बायोकेमिकल परीक्षण	२२५२२	पटक	२	०.३१	०.६८	१	०.१५	०.३४	१	०.१५	१	०.१५
२.७.१८.१९३८	ए एम आरको नमूना परीक्षण	२२५२२	संख्या	१००	०.२५	०.५६	५०	०.१३	०.२८	५७	०.१३	५७	०.१३
२.७.१८.१९३६	जीवाणु कल्चर तथा पहिचान	२२५२२	संख्या	९००	१.०४	२.३	२२५	०.२७	०.५९	५१०	०.२७	५१०	०.२७
२.७.१८.१९३४	क्लिनिकल हेमाटोलोजीकल परीक्षण	२२५२२	संख्या	२००	०.६१	१.३६	५०	०.१५	०.३४	१५	०.०५	१५	०.०५

क्र. सं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	खर्च शीर्षक	एकाई	वार्षिक लक्ष्य			चौथो त्रैमासिक लक्ष्य			चौथो त्रैमासिक प्रगति		प्रतिवेदन अवधिसम्म यस आ.व.को प्रगति	
				परिमाण	भार	वजेट	परिमाण	भार	वजेट	परिमाण	भारित	परिमाण	भारित
२.७.१८.१९३३	हिस्टो प्याथोलोजी परीक्षण	२२५२२	संख्या	३००	०.४८	१.०६	७५	०.११	०.२५	५६	०.०५	५६	०.०५
२.७.१८.१९४७	ए जी पि टी/ए जी आइ डी परीक्षण -गम्बोरो निदानको लागि	२२५२२	पटक	१	०.५८	१.२८	०	०	०	०	०	०	०
२.७.१८.१९४२	एन्टिवायोटिक सेन्सिटीभिटी परीक्षण	२२५२२	संख्या	६००	०.५८	१.२८	१५०	०.१५	०.३३	४४८	०.१५	४४८	०.१५
२.७.१८.१९४३	रेपिड परीक्षण (ए आइ, एन डी, आइ बी, आइ बि डी	२२५२२	संख्या	९००	२.८६	६.३५	२२५	०.७१	१.५८	३५५	०.७१	३५५	०.७१
२.७.१८.१९४६	एच ए/एच आइ परीक्षण	२२५२२	संख्या	३	१.१५	२.५५	०	०	०	१	०.४	१	०.४
२.७.१८.१९४८	इलाइजा परीक्षण	२२५२२	संख्या	१८४०	२.८२	६.२६	४६०	०.७१	१.५८	४६०	०.७१	४६०	०.७१
२.७.१८.१९४५	साल्मोनेला परीक्षण	२२५२२	संख्या	८००	०.३४	०.७५	२००	०.०८	०.१८	२०२	०.०८	२०२	०.०८
२.७.१८.१९४४	माइकोप्लाज्मा परीक्षण	२२५२२	संख्या	६००	०.३५	०.७७	१५०	०.०९	०.१९	२०१	०.०९	२०१	०.०९
१०४	परामर्श सेवा												
२.५.२.६४६	प्रयोगशाला प्रविधि तथा नतिजा विश्लेषण परामर्श सेवा	२२४११	पटक	४	०.३६	०.८	१	०.०९	०.२				
२.५.२.६४७	बायोमेड इन्जिनियरिङ्ग सेवा	२२४११	पटक	१	०.४३	०.९६	३	०.११	०.२४	३	०.११	३	०.११
२.५.२.६४८	External Calibration of Lab Equipments	२२४११	पटक	१	२.०३	४.५	०	०	०	०	०	०	०
२.५.२.६४९	इलेक्ट्रिकल एण्ड प्लम्बिङ्ग सेवा	२२४११	पटक	१	०.३२	०.७२	३	०.०८	०.१८	३	०.०८	३	०.०८
१०५	औषधी खरिद								०				
७.२.९.५७	सर्भिलेन्स कार्यका लागि औषधी खरिद	२७२१३	पटक	४	०.४५	१	०	०	०	१	०.११	१	०.११
(ख)	**चालु खर्च कार्यक्रमको जम्मा**			१५१४३.	७८.८९	१७५.१७		१५.५१	३४.४१		१८.२३		१८.२३
(ग)	**कार्यक्रम खर्चको जम्मा (क+ख)**							१५.५१	३४.४१		२०.३२		२०.३२
(घ)	**उपभोग खर्च**												
(ङ.)	**कार्यालय संचालन खर्च**												
(च)	**कुल जम्मा खर्च (ग+घ+ङ.)**												

त्रैमासिक/वार्षिक भारित प्रगति प्रतिशतः १००
त्रैमासिक/वार्षिक वित्तीय प्रगति प्रतिशतः १००

वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन

क्र. सं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	खर्च शीर्षक	एकाई	वार्षिक लक्ष्य			वार्षिक प्रगति		प्रतिवेदन अवधिसम्म यस आ.व.को प्रगति	
				परिमाण	भार	वजेट	परिमाण	भारित	परिमाण	भारित
१	२		३	४	५	६	१०	११	१२	१३
(अ) पुँजीगत खर्च अन्तर्गतका कार्यक्रमहरुः										
११.२.१.३७	प्रयोगशाला अगाडि र पछाडि डुबान प्रभावित ठाउँमा माटो पुर्ने	३१११४	पटक	१	१.३५	३	१	१.३५	१	१.३५
४७	मेशिनरी तथा औजार									
११.३.७.१४०५	माइक्रोस्कोप खरिद	३११२२	पटक	१	०.६८	१.५	१	०.६८	१	०.६८
११.३.७.१४०३	डेक्सटप कम्प्युटर सेट खरिद	३११२२	संख्या	१	०.३६	०.८	१	०.३६	१	०.३६
११.३.७.१४०४	पि सि आर मेसिन खरिद	३११२२	पटक	१	१५.७६	३५				
११.३.८.३८	फायर इक्स्टिङ्गुसर खरिद	३११२२	संख्या	५	०.२७	०.६	५	०.२७	५	०.२७
११.३.२२.९५०	रेफ्रिजेरेटर खरिद	३११२२	वटा	२	०.९	२	२	०.९	२	०.९
११.३.२२.९५३	माइक्रो पिपेट खरिद	३११२२	पटक	२	०.२३	०.५	२	०.२३	२	०.२३
११.३.२२.९५४	मल्टि च्यानल माइक्रो पिपेट खरिद	३११२२	पटक	१	०.२३	०.५	१	०.२३	१	०.२३
११.३.२२.९५५	इन्कुबेटर खरिद	३११२२	पटक	१	०.६८	१.५	१	०.६८	१	०.६८
११.३.२२.९५६	पि सि आर हुड खरिद	३११२२	पटक	१	०.६८	१.५	१	०.६८	१	०.६८
(क) पुँजीगत खर्च कार्यक्रमको जम्मा					**२१.१४**	**४६.९**		**५.३८**		**५.३८**
(आ) चालु खर्च अन्तर्गतका कार्यक्रमहरुः										
१.१.१.४	रा.प. द्वितीय	२११११	जना	०	३.८५	८.५४	०	३.८५	०	३.८५
१.६.४.१	कर्मचारीको योगदानमा आधारित वीमा कोष खर्च	२१२१३	जना	१२	०.२६	०.५८	१२	०.२६	१२	०.२६
२.९.५.१३	पशु पन्छीको आहारा	२२३१२	के. जी.	२	०.२७	०.६	२	०.२७	२	०.२७
२.५.८.२०२	रिक्त रहेको सवारी चालक सेवा करार	२२४१३	जना	१	१.६२	३.५९	१	१.६२	१	१.६२
२.७.१८.१९२७	स्थानीय र प्रदेशस्तरका प्रयोगशालाहरुमा पंक्षी रोग निदान सम्बन्धी प्रविधि हस्तान्तरण कार्यक्रम	२२५२२	संख्या	६	०.५८	१.२८	६	०.५८	६	०.५८
२.७.१८.१९२४	पोल्ट्री प्राक्टिस्नरहरुसँग अन्तरक्रिया	२२५२२	पटक	१	०.१९	०.४३	१	०.१९	१	०.१९
२.७.१८.१९२६	पि. सि. आर. परीक्षण	२२५२२	संख्या	२००	२.६८	५.९५	५	०.०७	५	०.०७

क्र. सं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	खर्च शीर्षक	एकाई	वार्षिक लक्ष्य			वार्षिक प्रगति		प्रतिवेदन अवधिसम्म यस आ.व.को प्रगति	
				परिमाण	भार	वजेट	परिमाण	भारित	परिमाण	भारित
२.७.१८.१९३०	स्थानीय तहहरुबाट एभियन इन्फ्लुन्जा सर्भिलेन्सका लागि प्रेषित नमूनाहरुको परीक्षण	२२५२२	पटक	४	०.३८	०.८५	४	०.३८	४	०.३८
२.७.१८.१९३१	राष्ट्रिय पंक्षी रोग अन्वेषण प्रयोगशालाको एस ओ पी तथा प्रोटोकल तयार गर्ने	२२५२२	पटक	१	०.१७	०.३८	१	०.१७	१	०.१७
२.७.१८.१९४९	नमूनाको थप परीक्षणको लागि केन्द्रिय प्रयोगशालामा सम्प्रेषण	२२५२२	पटक	१२	०.२३	०.५१	१२	०.२३	१२	०.२३
२.७.१८.१९५२	प्राविधिक ब्रोसर प्रकाशन	२२५२२	पटक	१	०.१४	०.३	१	०.१४	१	०.१४
२.७.१८.१९५०	कर्मचारीहरुको स्वास्थ्य परीक्षण	२२५२२	संख्या	१२	०.२३	०.५१	१२	०.२३	१२	०.२३
२४	तलब									
१.१.१.५	रा.प. तृतीय	२११११	जना	३	११.१७	२४.८१	३	११.१७	३	११.१७
१.१.१.६	रा.प.अनं. प्रथम	२११११	जना	३	८.८	१९.५३	३	८.८	३	८.८
१.१.१.७	रा.प.अनं.द्वितीय	२११११	जना	२	५.४७	१२.१५	२	५.४७	२	५.४७
१.१.१.३०	का. स. पाँचौं स्तर	२११११	जना	२	४.७६	१०.५८	२	४.७६	२	४.७६
C	पोसाक									
१.३.१.३४	निजामती कर्मचारीहरुको पोशाक खर्च	२११२१	जना	१२	०.५४	१.२	१२	०.५४	१२	०.५४
२.५.७.५	सेवा करारका कर्मचारीलाई पोशाक खर्च	२२४१३	संख्या	१	०.०५	०.१	१	०.०५	१	०.०५
२६	महङ्गी भत्ता									
१.२.२.१	स्थायी कर्मचारीको महंगी भत्ता	२११३२	जना	१२	१.३	२.८८	१२	१.३	१२	१.३
२८	अन्य भत्ता									
१.२.१०.४	पालोपहरा भत्ता (बैठक/जिन्सि सामान लिलाम बैठक भत्ता)	२११३९	पटक/संख्या	७	०.३३	०.७४	७	०.३३	७	०.३३
२९	पानी बिजुली									
२.१.१.१	धाराको महसुल	२२१११	पटक	१	०.१६	०.३६	१	०.१६	१	०.१६
२.१.२.१	बिद्युत महशुल	२२१११	पटक	१	१.७८	३.९६	१	१.७८	१	१.७८
२.१.३.१	जारको पिउने पानी	२२१११	जार	६०	०.२६	०.५८	६०	०.२६	६०	०.२६
३०	संचार महशुल									
२.१.६.१	टेलिफोन महसुल	२२११२	महिना	१	०.१६	०.३६	१	०.१६	१	०.१६

क्र. सं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	खर्च शीर्षक	एकाई	वार्षिक लक्ष्य			वार्षिक प्रगति		प्रतिवेदन अवधिसम्म यस आ.व.को प्रगति	
				परिमाण	भार	वजेट	परिमाण	भारित	परिमाण	भारित
२.१.७.१	ईमेल/ इन्टरनेट/वेवसाइट महसुल	२२११२	महिना	१	०.११	०.२४	१	०.११	१	०.११
२.१.९.१	हुलाक/कुरियर खर्च	२२११२	पटक	१	०.२२	०.४८	१	०.२२	१	०.२२
३१	कार्यालय सम्बन्धी									
२.४.१.२४८	कार्यालय सन्चालनको लागि स्टेशनरी तथा मसलन्द सामाग्री खरिद	२२३११	पटक	४	१.६२	३.६	४	१.६२	४	१.६२
३३	मर्मत संभार									
२.३.२.३२५	ए भि ए सी मेन्टेनेन्स	२२२२१	पटक	१	०.१७	०.३८	१	०.१७	१	०.१७
२.३.२.३२७	वेस्ट वाटर ट्रिटमेन्ट प्लान्ट मेन्टेनेन्स	२२२२१	पटक	१	०.१७	०.३८				
२.३.२.३२८	प्रयोगशाला उपकरण मर्मत	२२२२१	पटक	१२	०.६१	१.३५	१२	०.६१	१२	०.६१
२.३.२.३२९	कम्प्युटर, प्रिन्टर, फोटोकपी, स्क्यानर तथा अन्य उपकरण मर्मत	२२२२१	पटक	१२	०.२	०.४५	१२	०.२	१२	०.२
३४	ईन्धन									
२.२.२.२	पेट्रोल- दुई पाङ्ग्रे	२२२१२	लीटर	९६०	०.७८	१.७३	९६०	०.७८	९६०	०.७८
२.२.२.३	डिजेल	२२२१२	लीटर	४८०	०.३९	०.८६	४८०	०.३९	४८०	०.३९
२.२.२.४१०	नमूना संकलन प्रयोजनको लागि इन्धन	२२२१२	लीटर	४८०	०.३९	०.८६	४८०	०.३९	४८०	०.३९
२.२.२.४११	महामारी अन्वेषण कार्यका लागि इन्धन	२२२१२	लीटर	३००	०.२४	०.५३	३००	०.२४	३००	०.२४
३५	विमा									
२.९.२.४२	गाडी बीमा तथा नवीकरण	२२२१४	संख्या	१	०.४५	१	१	०.४५	१	०.४५
२.९.४.३०	मोटरसाइकल बीमा तथा नवीकरण	२२२१४	संख्या	८	०.३६	०.८	५	०.२३	५	०.२३
३६	इन्धन अन्य प्रयोजन									
२.२.३.१३२	जेनेरेटरका लागि इन्धन	२२३१४	लीटर	१२०	०.१	०.२२	१२०	०.१	१२०	०.१
२.२.३.१३३	ग्याँस	२२३१४	संख्या	३६	०.२६	०.५८	३६	०.२६	३६	०.२६
३८	विविध खर्च									
२.९.६.१२३	कार्यालयमा दैनिक चियापान खर्च	२२७११	महिना	१२	०.४३	०.९६	१२	०.४३	१२	०.४३
२.९.९.१९६	अन्य भैपरी आउने खर्च	२२७११	पटक	१२	०.२७	०.६	१२	०.२७	१२	०.२७
४१	भर्मण खर्च									

क्र. सं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	खर्च शीर्षक	एकाई	वार्षिक लक्ष्य			वार्षिक प्रगति		प्रतिवेदन अवधिसम्म यस आ.व.को प्रगति	
				परिमाण	भार	वजेट	परिमाण	भारित	परिमाण	भारित
२.८.२.३	सरुवा भ्रमण	२२६१२	संख्या	३	०.१६	०.३६	३	०.१६	३	०.१६
२.८.२.५०८	नमूनाको थप परीक्षणको लागि केन्द्रिय प्रयोगशालामा सम्प्रेषण	२२६१२	पटक	८	०.२३	०.५२	८	०.२३	८	०.२३
२.८.२.५०९	अन्य प्रशासनिक तथा प्राविधिक भ्रमण खर्च	२२६१२	पटक	८	०.६५	१.४४	८	०.६५	८	०.६५
४२	करार सेवा									
२.५.७.१९	चौकीदार /पाले करारमा लिने	२२४१३	जना	१	०.८१	१.८	१	०.८१	१	०.८१
२.५.७.३६९	प्रयोगशाला लगायत कार्यालयको सम्पुर्ण शौचालय र बाथरुमहरुको सरसफाइ	२२४१३	जना	१	१.०८	२.४	१	१.०८	१	१.०८
२.५.८.२	कम्प्युटर लगायतका मेसिनरी सामानको सर्भिसिंग	२२४१३	पटक	४	०.१५	०.३४	४	०.१५	४	०.१५
५१	पत्रपत्रिका छपाई तथा सुचना प्रकाशन खर्च									
२.४.१२.२२७	छपाइ सम्बन्धी खर्च	२२३१५	पटक	२	०.२७	०.६	२	०.२७	२	०.२७
५६	सवारी साथन मर्मत खर्च									
२.३.१.२२७	हलुका सवारी साधन मर्मत खर्च	२२२१३	संख्या	१	१.१३	२.५२	१	१.१३	१	१.१३
२.३.१.२२८	दुई पाङ्ग्रे सवारी साधन मर्मत खर्च	२२२१३	संख्या	८	०.३९	०.८६	८	०.३९	८	०.३९
५७	पुस्तक खरिद									
२.४.१३.७१	पुस्तक तथा जर्नल खरिद	२२३१५	पटक	१	०.०९	०.२	१	०.०९	१	०.०९
५८	अन्य									
२.४.१५.२४	प्रयोगशालाको लागि एप्रोन, चप्पल, सुज कभर, हेन्ड वास, रेन कोट लगायतका सामाग्री खरिद	२२३१९	पटक	४	०.४५	१	४	०.४५	४	०.४५
६०	पशुपन्छी विकास कार्यक्रम									
२.७.१८.१९३२	पंक्षीको पोस्टमार्टम	२२५२२	संख्या	६०००	०.९२	२.०४	५२६६	०.८१	५२६६	०.८१
६५	बार्षिक पुष्तिका प्रकाशन									
२.७.१८.१९५१	वार्षिक प्रगती पुस्तिका प्रकाशन	२२५२२	पटक	१	०.१९	०.४३	१	०.१९	१	०.१९
७०	पत्र पत्रिका खरिद कार्यक्रम									
२.४.१३.७०	पत्र पत्रिका तथा पुस्तिका खरिद	२२३१५	पटक	१२	०.११	०.२४	१२	०.११	१२	०.११
७१	अनुगमन तथा मुल्यांकन भ्रमण खर्च									

क्र. सं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	खर्च शीर्षक	एकाई	वार्षिक लक्ष्य			वार्षिक प्रगति		प्रतिवेदन अवधिसम्म यस आ.व.को प्रगति	
				परिमाण	भार	वजेट	परिमाण	भारित	परिमाण	भारित
२.८.१.९४२	पंक्षी फार्महरुमा रोगको विद्यमानता पहिचानको लागि नमूना संकलनार्थ अनुगमन कार्यक्रम	२२६११	पटक	८	०.९४	२.०८	८	०.९४	८	०.९४
२.८.१.९४३	स्थानीय तथा प्रादेशिक तहहरुमा पंक्षीको रोग अन्वेषण तथा सर्भिलेन्स कार्यको अनुगमन तथा पृष्ठपोषण	२२६११	पटक	४	०.३५	०.७८	४	०.३५	४	०.३५
२.८.१.९४४	ए एम आर परीक्षण, साल्मोनेला, माइकोप्लाज्मा एवं पंक्षी रोगको परीक्षणको लागि नमूना संकलन	२२६११	पटक	३	०.४२	०.९४	३	०.४२	३	०.४२
२.८.१.९४५	पंक्षीको महामारी रोगको अन्वेषण भ्रमण	२२६११	पटक	४	०.४६	१.०३	४	०.४६	४	०.४६
२.८.१.९४६	स्थानीय र प्रदेशस्तरका प्रयोगशालाहरुमा पंक्षी रोग निदान सम्बन्धी प्रविधि हस्तान्तरण	२२६११	पटक	४	०.४७	१.०४	४	०.४७	४	०.४७
२.८.१.९४७	नव प्रवर्तक प्रविधि अवलम्बनार्थ अन्य प्रयोगशालाको अवलोकन भ्रमण	२२६११	पटक	३	०.३५	०.७८	३	०.३५	३	०.३५
९३	निर्मित सार्वजानिक सम्पतिको मर्मत									
२.३.८.३९	विद्युत तथा प्लम्बिङ्ग सम्बन्धी कार्य	२२२३१	पटक	४	०.५४	१.२	४	०.५४	४	०.५४
२.३.९.३९१	प्रयोगशाला तथा कार्यालयको मर्मत संभार तथा सुधार	२२२३१	पटक	४	१.६२	३.६	२	०.८१	२	०.८१
१०३	पंक्षी स्वास्थ्य कार्यक्रम									
२.७.१८.१९३५	बायोकेमिकल परीक्षण	२२५२२	पटक	२	०.३१	०.६८	२	०.३१	२	०.३१
२.७.१८.१९३८	ए एम आरको नमूना परीक्षण	२२५२२	संख्या	१००	०.२५	०.५६	५७	०.१४	५७	०.१४
२.७.१८.१९३६	जीवाणु कल्चर तथा पहिचान	२२५२२	संख्या	९००	१.०४	२.३	१३९९	१.०४	१३९९	१.०४
२.७.१८.१९३४	क्लिनिकल हेमाटोलोजीकल परीक्षण	२२५२२	संख्या	२००	०.६१	१.३६	८७	०.२७	८७	०.२७
२.७.१८.१९३३	हिस्टो प्याथोलोजी परीक्षण	२२५२२	संख्या	३००	०.४८	१.०६	१६१	०.२६	१६१	०.२६
२.७.१८.१९४७	ए जी पि टी/ए जी आइ डी परीक्षण -गम्बोरो निदानको लागि	२२५२२	पटक	१	०.५८	१.२८				
२.७.१८.१९४२	एन्टिवायोटिक सेन्सिटीभिटी परीक्षण	२२५२२	संख्या	६००	०.५८	१.२८	१०७६	०.५८	१०७६	०.५८
२.७.१८.१९४३	रेपिड परीक्षण (ए आइ, एन डी, आइ बी, आइ बि डी	२२५२२	संख्या	९००	२.८६	६.३५	१०३७	२.८६	१०३७	२.८६
२.७.१८.१९४६	एच ए/एच आइ परीक्षण	२२५२२	पटक	३	१.१५	२.५५	१	०.३८	१	०.३८
२.७.१८.१९४८	इलाइजा परीक्षण	२२५२२	संख्या	१८४०	२.८२	६.२६	१६५६	२.५४	१६५६	२.५४

क्र. सं.	कार्यक्रम/क्रियाकलाप	खर्च शीर्षक	एकाई	वार्षिक लक्ष्य			वार्षिक प्रगति		प्रतिवेदन अवधिसम्म यस आ.व.को प्रगति	
				परिमाण	भार	वजेट	परिमाण	भारित	परिमाण	भारित
२.७.१८.१९४५	साल्मोनेला परीक्षण	२२५२२	संख्या	८००	०.३४	०.७५	८२०	०.३४	८२०	०.३४
२.७.१८.१९४४	माइकोप्लाज्मा परीक्षण	२२५२२	संख्या	६००	०.३५	०.७७	७०४	०.३५	७०४	०.३५
१०४	परामर्श सेवा									
२.५.२.६४६	प्रयोगशाला प्रविधि तथा नतिजा विश्लेषण परामर्श सेवा	२२४११	पटक	४	०.३६	०.८				
२.५.२.६४७	बायोमेड इन्जिनियरिङ्ग सेवा	२२४११	पटक	१	०.४३	०.९६	१	०.४३	१	०.४३
२.५.२.६४८	External Calibration of Lab Equipments	२२४११	पटक	१	२.०३	४.५	१	२.०३	१	२.०३
२.५.२.६४९	इलेक्ट्रिकल एण्ड प्लम्बिङ्ग सेवा	२२४११	पटक	१	०.३२	०.७२	१	०.३२	१	०.३२
१०५	औषधी खरिद									
७.२.९.५७	सर्भिलेन्स कार्यका लागि औषधी खरिद	२७२१३	पटक	४	०.४५	१	४	०.४५	४	०.४५
(ख)	**चालु खर्च कार्यक्रमको जम्मा**				**७८.८९**	**१७५.१७**		**७२.४**		**७२.४**
(ग)	**कार्यक्रम खर्चको जम्मा (क+ख)**			**०.००**	**१००.०३**	**२२२.०७**		**७८.०६**		**७८.०६**
(घ)	**उपभोग खर्च**									
(ङ.)	**कार्यालय संचालन खर्च**									
(च)	**कुल जम्मा खर्च (ग+घ+ङ.)**									

त्रैमासिक/वार्षिक भारित प्रगति प्रतिशतः ७८% (चालु ९२%)
त्रैमासिक/वार्षिक वित्तीय प्रगति प्रतिशतः ७६% (चालु ९०%)

चौथो त्रैमासिक/वार्षिक खर्चको विवरण

क्र. सं.	बजेट उप-शीर्षक नं.	आयोजना/ कार्यक्रमको नाम	वार्षिक विनियोजित बजेट (रु lakh)			चौथो त्रैमासिक विनियोजित बजेट (रुlakh)			चौथो त्रैमासिक खर्च (रुlakh)			चौथो त्रैमासिक वित्तिय प्रर्गति प्रतिशत			वार्षिक खर्च (रु lakh)			वार्षिक वित्तिय प्रगति प्रतिशत		
			चालु	पूँजिगत	जम्मा	चालु	पूँजिगत	जम्मा	चालु	पूँजिगत	जम्मा	चालु	पूँजिगत	जम्मा	चालु	पूँजिगत	जम्मा	चालु	पूँजिगत	जम्मा
१		राष्ट्रिय पन्क्षी रोग अन्वेषण प्रयोगशाला, चितवन	१७५.२	४६.९	२२२.१	३४.४	०	३४.४	७०.४	८.४८	७८.९	१००%	१००%	१००%	१५७.४	११.२	१६८.६	९०%	२४%	७६%

चौथो त्रैमासिक/वार्षिक प्रगति विवरण

क्र. सं.	बजेट उपशिर्षक नं.	आयोजना/कार्यक्रमको नाम	चौथो त्रैमासिक अवधि		वार्षिक अवधिको		आयोजनाहरुको आयोजना अवधिभरको प्रगति		
			भारित प्रगति प्रतिशत	वित्तिय प्रगति प्रतिशत	भारित प्रगति प्रतिशत	वित्तिय प्रगति प्रतिशत	भारित प्रगति प्रतिशत	वित्तिय प्रगति प्रतिशत	व्यतित समय प्रतिशतमा
१		राष्ट्रिय पन्क्षी रोग अन्वेषण प्रयोगशाला, चितवन	१००%	१००%	७८% (चालु ९२%)	७६% (चालु ९०%)	७८% (चालु ९२%)	७६% (चालु ९०%)	१००%

वार्षिक अवधिसम्मको बेरूजु विवरण

क्र. सं.	कार्यालय	सुरुको वेरुजु	वेरुजु फर्छौट	कुल वेरुजु वाँकी	वेरुजु फर्छौट %
	राष्ट्रिय पन्क्षी रोग अन्वेषण प्रयोगशाला, चितवन	६२६९१ (०७६/७७ र ०७७/७८)		६२६९१	

राष्ट्रिय पन्छी रोग अन्वेषण प्रयोगशालाले गरेका नमूना परिक्षणहरू (Trend Analysis)

सि. नं.	कार्यविवरण	२०८०। ०८१	२०७९। ०८०	२०७८। ०७९	२०७७। ०७८	२०७६। ०७७	२०७५। ०७६	०७४। ०७५	०७३। ०७४	०७२। ०७३	०७१। ०७२
१	पोर्ष्टमार्टम परिक्षण	५३००	५६००	७९००	९१२१	६१२१	१०७००	८९५४	७२६१	९१२३	९१९५
२	हिष्टोप्याथोलोजिकल परिक्षण	-	१६४	-	-	२५६	६४	७२६	३१०	५०५	३३८
३	जिवाणु कल्चर तथा परिक्षण	१०००	१२६४	१५३५	१६१०	९२७	८७७	८०७	४५०	६००	४४७
४	एन्टीवायोटिक्स सेन्सिटिभिटि परिक्षण	९००	११६०	१३९१	१३८६	८३५	३६४	४०१	२१२	२२८	२०३
५	विषाणुको आईसोलेसन तथा परिक्षण	-	-	-	१०२	०	४०१	६००	३२५	३०५	३३०
६	रेपिड टेष्ट (एन्.डि.,आई.वि.डि., आई.वि.र ए.आई)	१०३७	१९०५	६३८६	३८९९	२६३८	२५६९	१४६६	६४७	१०२१	१०९८
७	कुखुरामा माइकोप्लाज्मा परिक्षण	७०४	६०१	७४३	६३१	१०७४	११२६	९८३	२६९	३०६	२११
८	कुखुरामा साल्मोनेला परिक्षण	८२०	८००	११२३	७२८	१०७४	११२६	९७६	२७०	३१३	३१५
९	एलाईजा परिक्षण	-	१३५८	-	५५२	४६०	९२०	५८२	०	१८८	१८०
१०	बर्डफलू परिक्षण (पि.सि.आर.)	-	-	-	-	९८	१५०	१८	१०	५६	५१
११	हेमोटोलोजीकल परीक्षण	-	२०५	३३७							

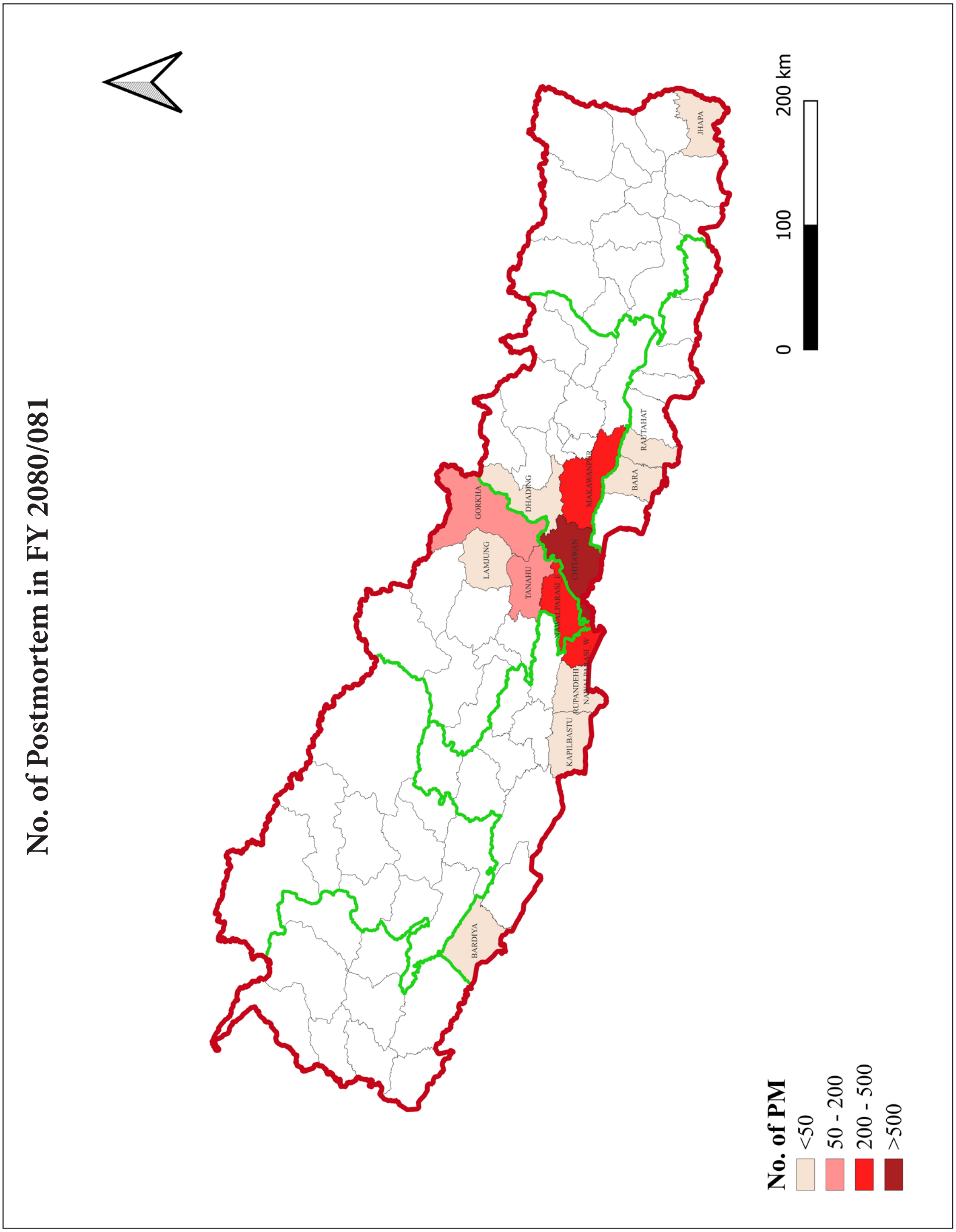
No. of Postmortem in FY 2080/081
No. of PM
<50
50 - 200
200 - 500
>500
0
100
200 km
JHAPA
RAUTAHAT
BARA
MAKAWANPUR
DHADING
GORKHA
LAMJUNG
TANAHU
CHITAWAN
RUPANDEHI
KAPILBASTU
BARDIYA

Tentative PM Diagnosis (FY 2080/081)

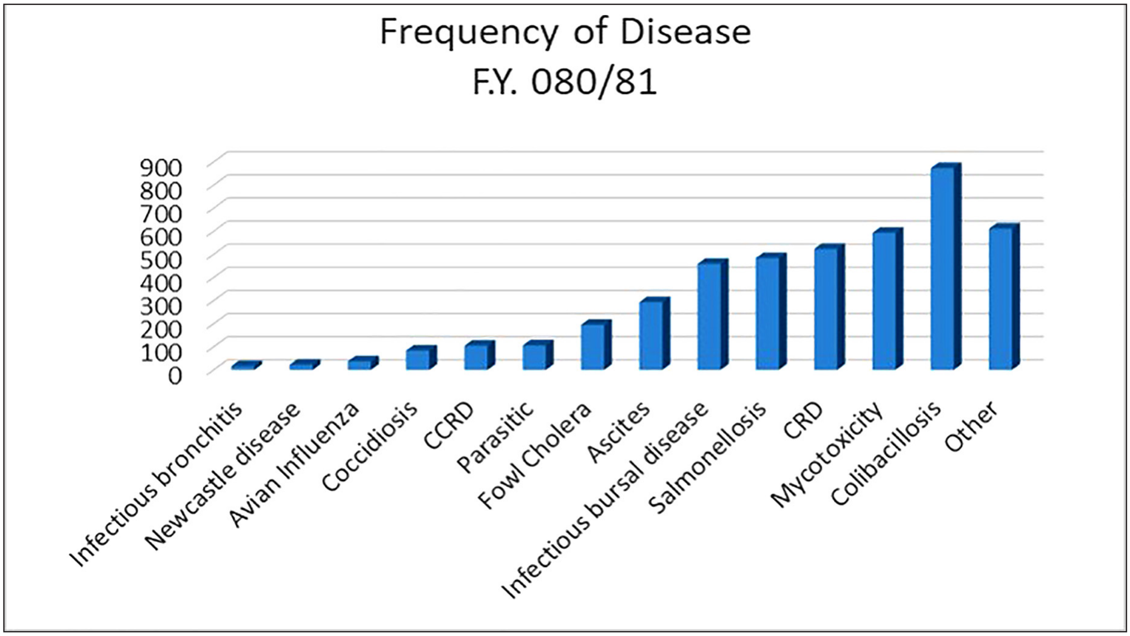

NATIONAL AVIAN DISEASE INVESTIGATION LABORATORY, CHITWAN RAPID ANTIGEN TEST REPORT (F.Y. 080/81)

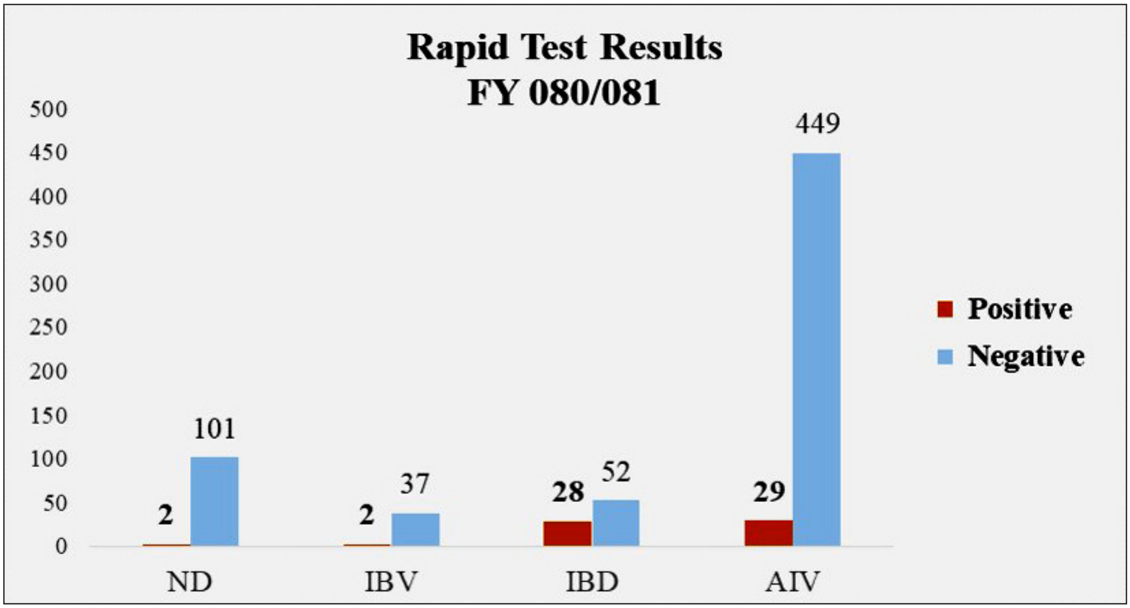

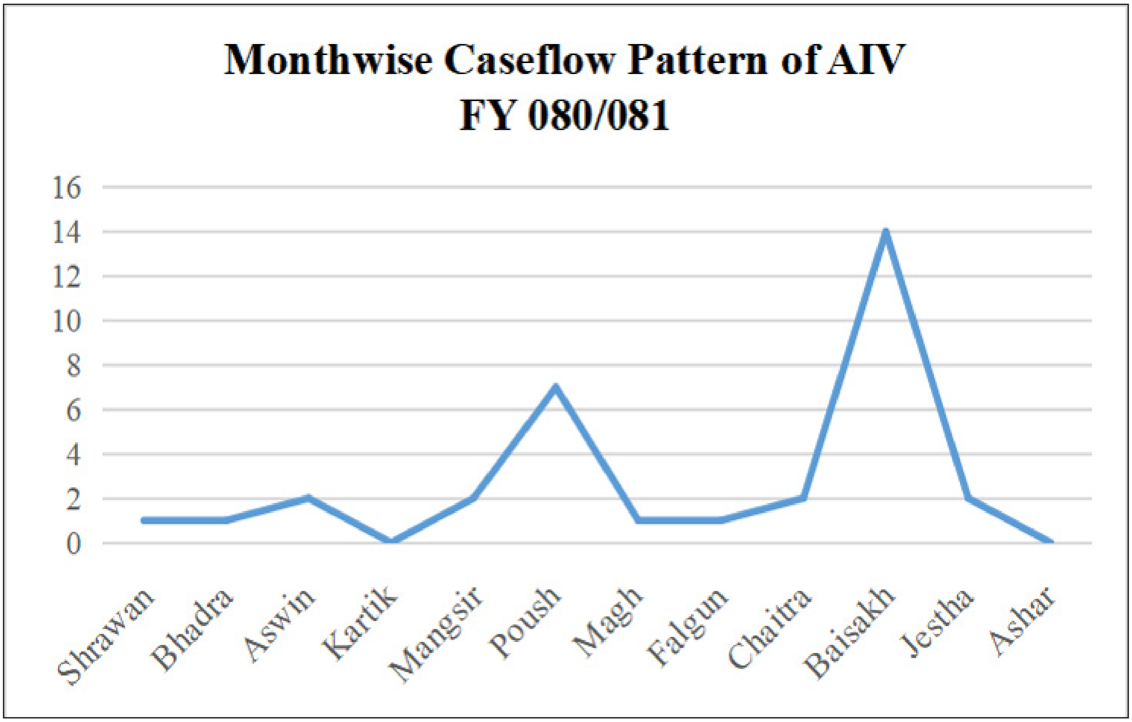
Monthwise Caseflow Pattern of AIV
FY 080/081
16
14
12
10
8
6
4
2
0
Shrawan
Bhadra
Aswin
Kartik
Mangsir
Poush
Magh
Falgun
Chaitra
Baisakh
Jestha
Ashar

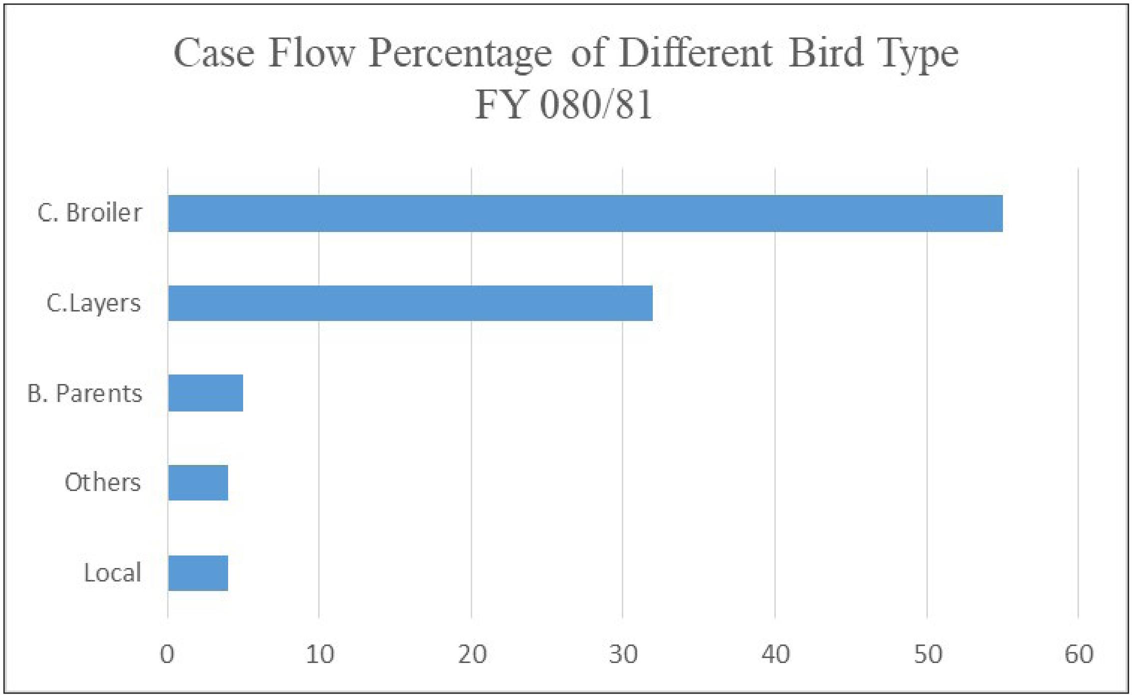
Case Flow Percentage of Different Bird Type
FY 080/81
C. Broiler
C.Layers
B. Parents
Others
Local
0
10
20
30
40
50
60

Bacteriology Results
F/Y 2080/081

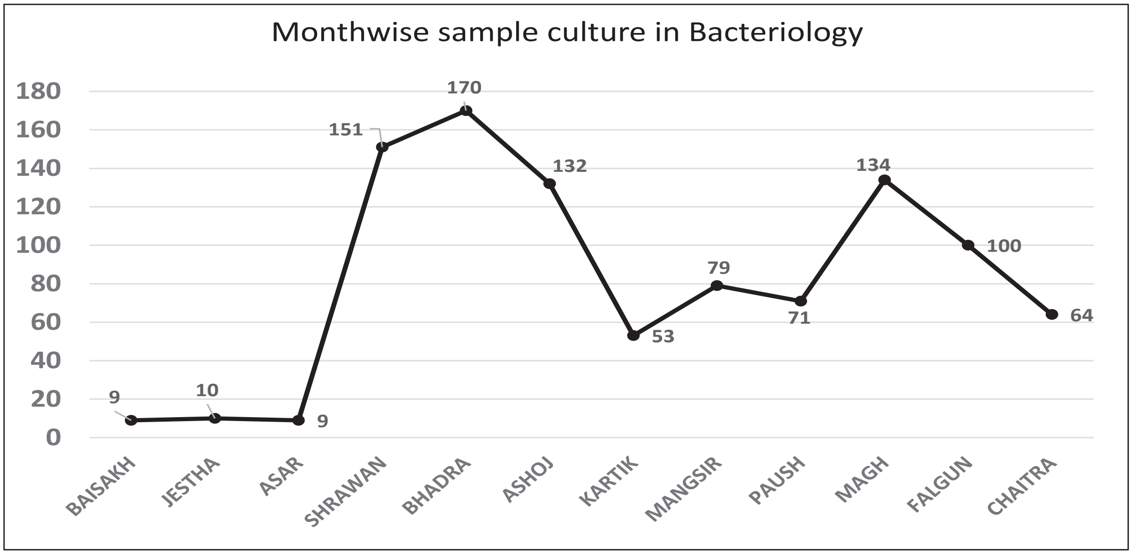

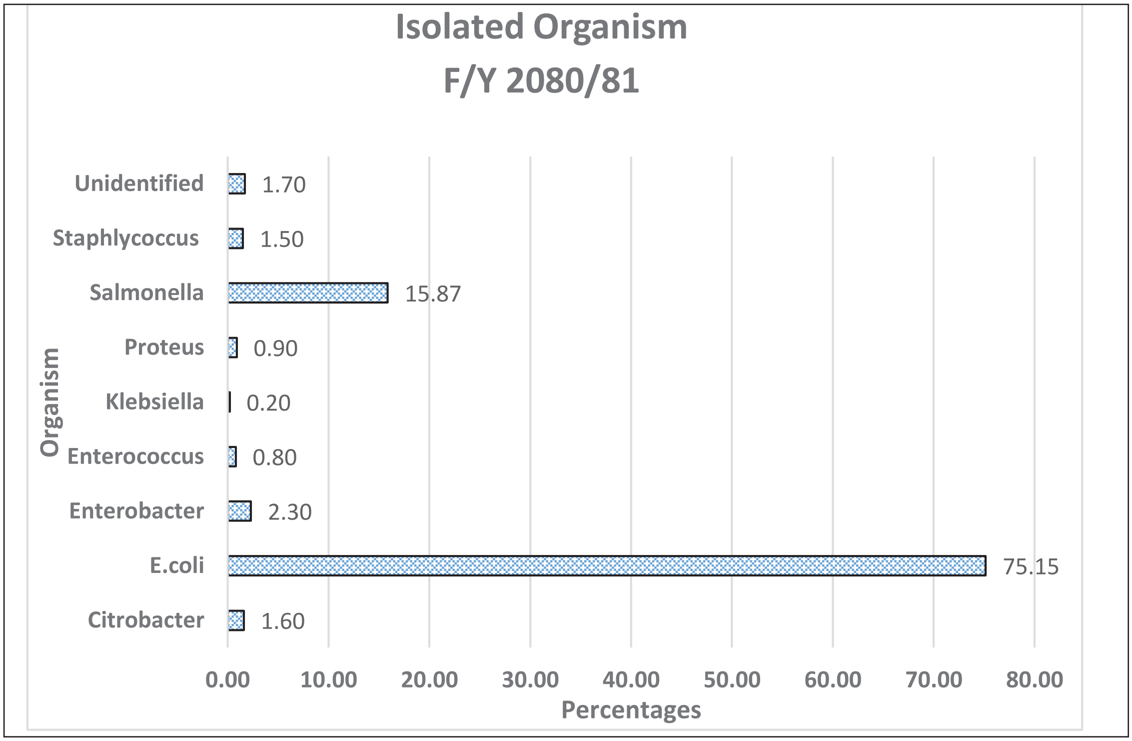

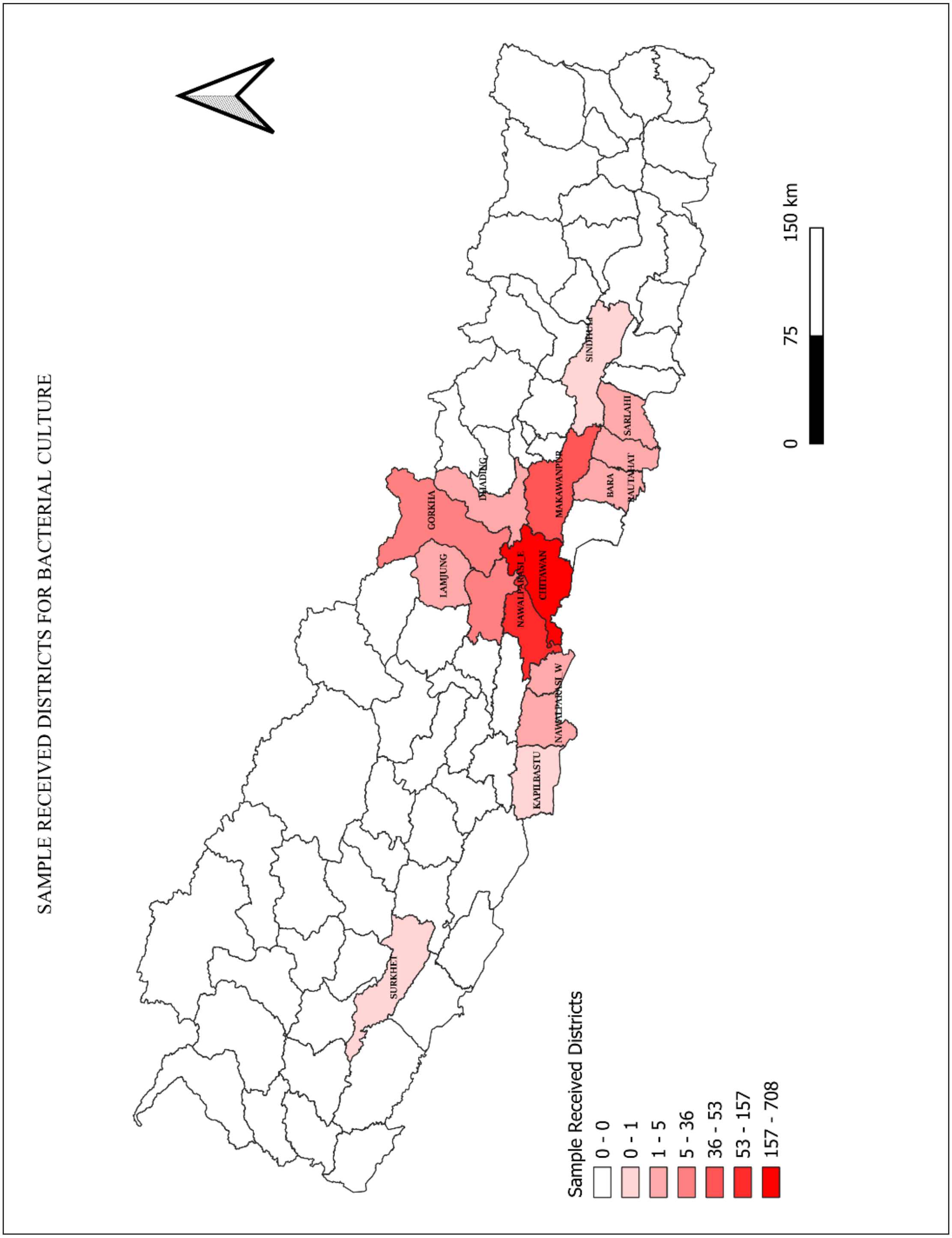
SAMPLE RECEIVED DISTRICTS FOR BACTERIAL CULTURE
SINDHULI
SARLAHI
RAUTAHAT
BARA
MAKAWANPUR
DHADING
GORKHA
LAMJUNG
CHITWAN
NAWALPARASI E
NAWALPARASI W
KAPILBASTU
SURKHET
0
75
150 km
Sample Received Districts
0 - 0
0 - 1
1 - 5
5 - 36
36 - 53
53 - 157
157 - 708

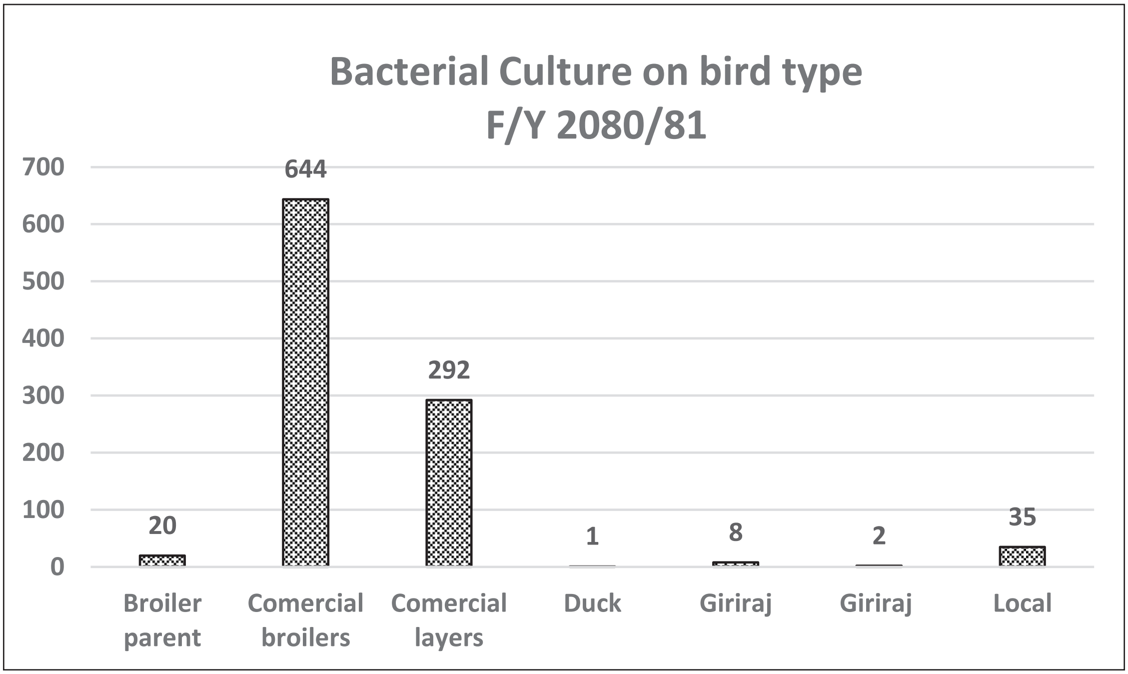
Bacterial Culture on bird type
F/Y 2080/81
700
600
500
400
300
200
100
0
644
292
20
1
8
2
35
Broiler parent
Comercial broilers
Comercial layers
Duck
Giriraj
Giriraj
Local

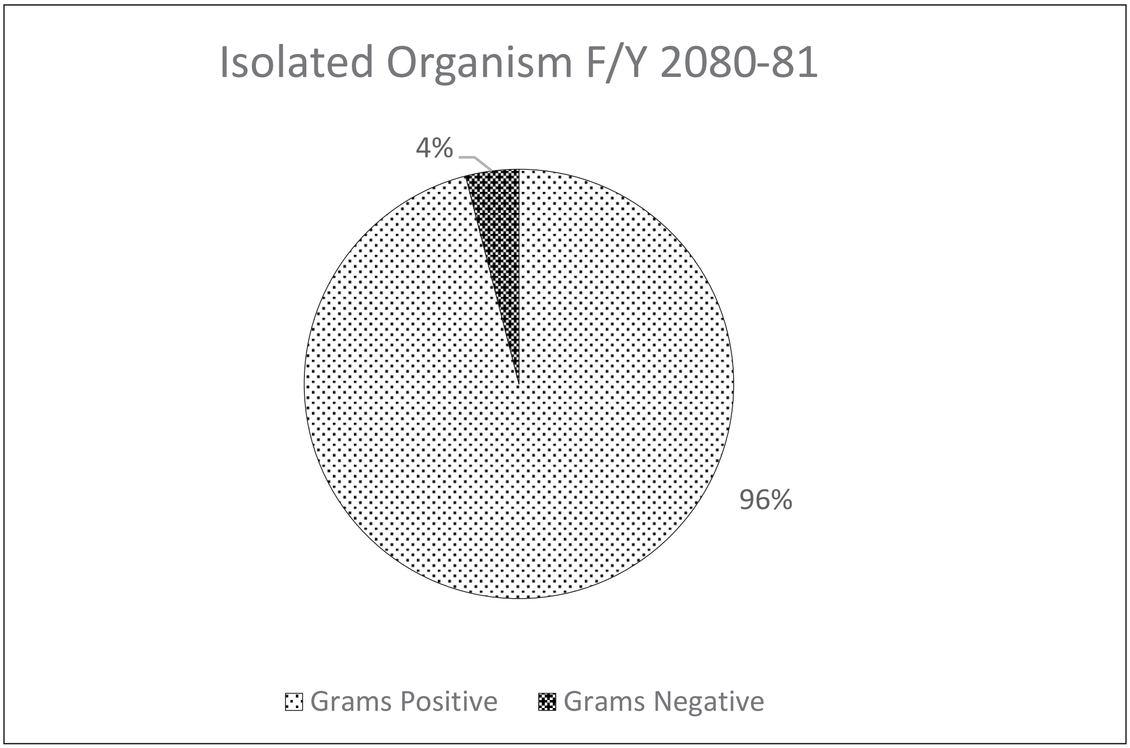
Isolated Organism F/Y 2080-81
4%
96%
Grams Positive
Grams Negative

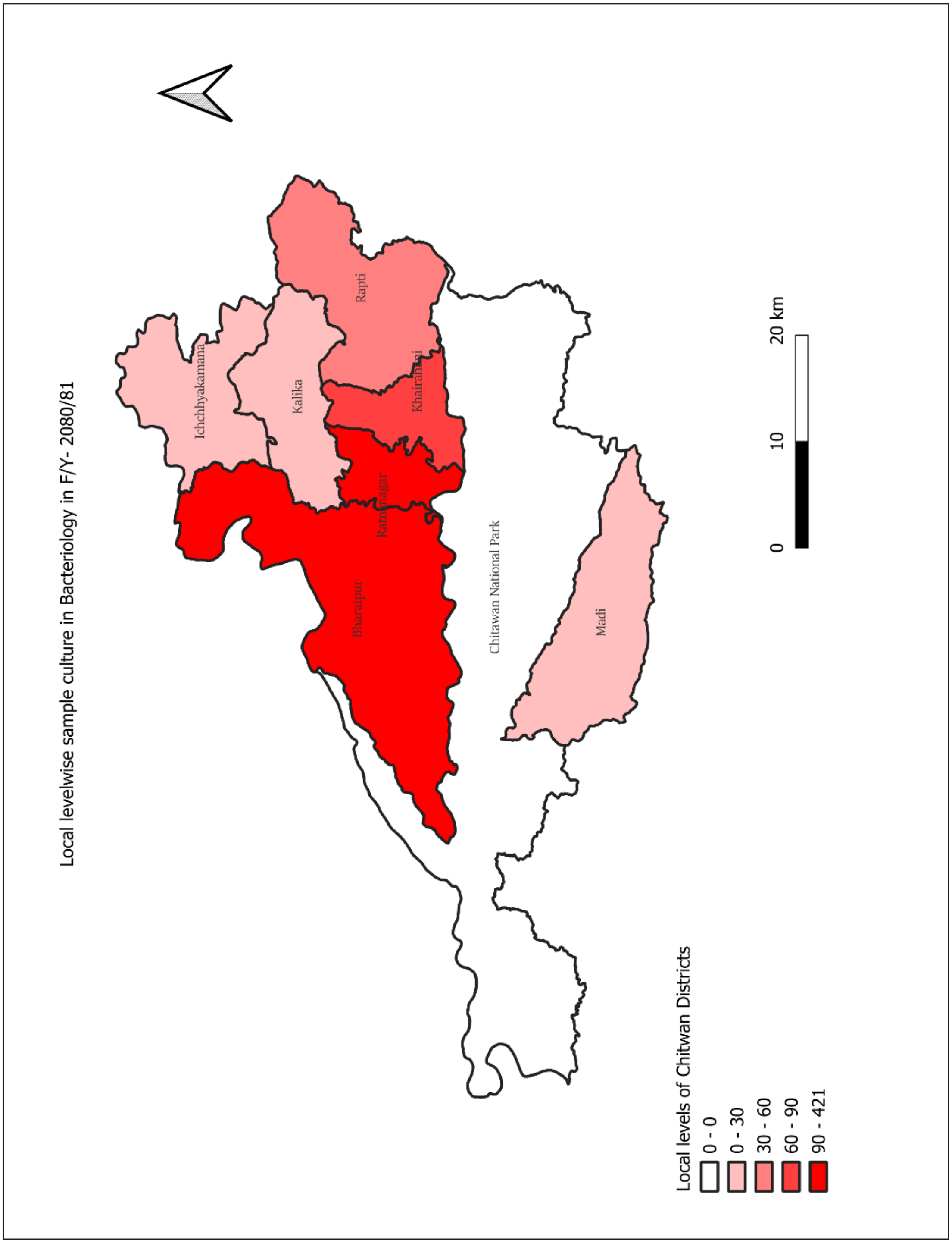
Local levelwise sample culture in Bacteriology in F/Y- 2080/81
Rapti
Ichchhyakamana
Kalika
Khairahani
Ratnanagar
Bharatpur
Chitawan National Park
Madi
0
10
20 km
Local levels of Chitwan Districts
0 - 0
0 - 30
30 - 60
60 - 90
90 - 421

नेपाल सरकार
कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय
पशु सेवा विभाग

राष्ट्रिय पन्छी रोग अन्वेषण प्रयोगशाला चितवन

क्षतिपुर्ति सहितको नागरिक वडापत्र

क्र. सं.	सेवाको प्रकृति	सेवाग्राहीले पुऱ्याउनुपर्ने प्रक्रिया/ पेश गर्नुपर्ने कागजात	लाग्ने शुल्क/ दस्तुर	लाग्ने समय/अवधि	सेवा प्रदान गर्ने जिम्मेवार कर्मचारी/शाखा /फाँट/कार्यकक्ष	गुनासो सुन्ने पदाधिकारी पद र नाम समेत	क्षतिपुर्ति रकम (रू.)	कैफियत
क.	प्याथोलोजिकल परीक्षण							
१.	पोष्टमार्टम परीक्षण	यसै प्रयोगशालामा नाम दर्ता गरी बिरामी, रोग शंकास्पद रहेका वा भर्खरै मरेका पन्छी पेश गर्ने	रु. १५ प्रति पन्छी	दिनको १:०० बजेभित्र नाम दर्ता भएको हकमा सोही दिनको कार्यालय समयभित्र	व.प.चि. डा. विजयकुमार श्रेष्ठ डा. भिषण गजमेर डा. उर्मिला पोखेल प.स्वा.प्रा. राधा भुसाल भण्डारी प.स्वा.प्रा. पुष्पराज सिग्देल	व.प.चि.डा. विजयकुमार श्रेष्ठ	१०००	सूचना अधिकारी प.चि. उर्मिला पोखेल
२.	रेपिड एन्टिजेन परीक्षण (AI/ND/IBD/IB)	रोग शंकास्पद पन्छीको निर्दिष्ट फर्मेट सहितको नमूना पेश गर्ने	रु. ५० प्रति पन्छी	१ दिन	प.चि.डा. उर्मिला पोखेल	व.प.चि.डा. विजयकुमार श्रेष्ठ	दिइने छैन	
३.	हिस्टोप्योथोलोजिक परीक्षण	रोग शंकास्पद पन्छीको निर्दिष्ट फर्मेट सहितको नमूना पेश गर्ने	रु. ३०० प्रति पन्छी	१५ दिन	प.चि.डा. उर्मिला पोखेल	व.प.चि.डा. विजयकुमार श्रेष्ठ	दिइने छैन	
४.	क्लिनिकल हेमाटोलोजिकल परीक्षण	रोग शंकास्पद पन्छीको निर्दिष्ट फर्मेट सहितको नमूना पेश गर्ने	रु. ३०० प्रति पन्छी	१ देखि २ दिन	प.चि.डा. उर्मिला पोखेल	व.प.चि.डा. विजयकुमार श्रेष्ठ	दिइने छैन	
५.	सिरम बायोकेमिकल परीक्षण	रोग शंकास्पद पन्छीको निर्दिष्ट फर्मेट सहितको नमूना पेश गर्ने	रु. ३०० प्रति पन्छी	१ देखि २ दिन	प.चि.डा. उर्मिला पोखेल	व.प.चि.डा. विजयकुमार श्रेष्ठ	दिइने छैन	
ख.	मोलिक्यूलर बायोलोजिकल परीक्षण							
१.	पी.सी.आर. परीक्षण	रोग शंकास्पद पन्छीको निर्दिष्ट फर्मेट सहितको नमूना पेश गर्ने	रु. ५०० प्रति पन्छी	३ देखि ७ दिन	प.स्वा.प्रा. राधा भुसाल (भण्डारी)	व.प.चि.डा. विजयकुमार श्रेष्ठ	दिइने छैन	
२.	इम्युनोकम्व परीक्षण	रोग शंकास्पद पन्छीको निर्दिष्ट फर्मेट सहितको नमूना पेश गर्ने	रु. २०० प्रति पन्छी	१ दिन	प.स्वा.प्रा. राधा भुसाल (भण्डारी)	व.प.चि.डा. विजयकुमार श्रेष्ठ	दिइने छैन	

क्र. सं.	सेवाको प्रकृति	सेवाग्राहीले पुऱ्याउनुपर्ने प्रक्रिया/ पेश गर्नुपर्ने कागजात	लाग्ने शुल्क/ दस्तुर	लाग्ने समय/अवधि	सेवा प्रदान गर्ने जिम्मेवार कर्मचारी/शाखा /फाँट/कार्यकक्ष	गुनासो सुन्ने पदाधिकारी पद र नाम समेत	क्षतिपूर्ति रकम (रू.)	कैफियत
३.	एलाईजा परीक्षण	रोग शंकास्पद पन्छीको निर्दिष्ट फर्मेट सहितको नमूना पेश गर्ने	रु. २०० प्रति पन्छी	१ देखि ३ दिन	प.स्वा.प्रा. राधा भुसाल (भण्डारी)	व.प.चि.डा. विजयकुमार श्रेष्ठ	दिइने छैन	
४.	साल्मोनेला / माइकोप्लाज्मा (PAT) परीक्षण	रोग शंकास्पद पन्छीको निर्दिष्ट फर्मेट सहितको नमूना पेश गर्ने	रु. २०० प्रति पन्छी	१ देखि ३ दिन	प.स्वा.प्रा. राधा भुसाल (भण्डारी)	व.प.चि.डा. विजयकुमार श्रेष्ठ	दिइने छैन	
५.	एच.ए./एच.आई. परीक्षण (HA/HI)	रोग शंकास्पद पन्छीको निर्दिष्ट फर्मेट सहितको नमूना पेश गर्ने	रु. ५० प्रति पन्छी	१ देखि ३ दिन	प.स्वा.प्रा. राधा भुसाल (भण्डारी)	व.प.चि.डा. विजयकुमार श्रेष्ठ	दिइने छैन	
ग.	**माइक्रोबायोलोजिकल परीक्षण**							
१.	कल्चर तथा एन्टी बायोटिक सेन्सिटिभिटी परीक्षण पहिचान	रोग शंकास्पद पन्छीको निर्दिष्ट फर्मेट सहितको नमूना पेश गर्ने	रु. २०० प्रति पन्छी	३ देखि ७ दिन	प.चि. डा. भिषण गजमेर प.स्वा.प्रा पुष्पराज सिग्देल	व.प.चि.डा. विजयकुमार श्रेष्ठ	दिइने छैन	
२.	ढुसीको कल्चर तथा पहिचान	रोग शंकास्पद पन्छीको निर्दिष्ट फर्मेट सहितको नमूना पेश गर्ने	रु. २०० प्रति पन्छी	१ महिना	प.चि. डा. भिषण गजमेर प.स्वा.प्रा पुष्पराज सिग्देल	व.प.चि.डा. विजयकुमार श्रेष्ठ	दिइने छैन	
घ.	**नमूना संकल परीक्षण तथा प्रेषण**	रोग शंकास्पद पन्छीको निर्दिष्ट फर्मेट सहितको नमूना पेश गर्ने	निःशुल्क	३ देखि ७ दिन	प.चि.डा. भिषण गजमेर प.चि.डा. उर्मिला पोखरेल प.स्वा.प्रा. राधा भुसाल भण्डारी प.स्वा.प्रा. पुष्पराज सिग्देल	व.प.चि.डा. विजयकुमार श्रेष्ठ	दिइने छैन	
ङ	**महामारी रोगको अन्वेषण**	रोग शंकास्पद पन्छीको निर्दिष्ट फर्मेट सहितको नमूना पेश गर्ने	निःशुल्क	१ हप्ताभित्र यथाशक्य छिटो सुरुवात	व.प.चि.डा.विजयकुमार श्रेष्ठ प.चि.डा. भिषण गजमेर प.चि.डा. उर्मिला पोखरेल प.स्वा.प्रा. राधा भुसाल भण्डारी प.स्वा.प्रा. पुष्पराज सिग्देल	व.प.चि.डा. विजयकुमार श्रेष्ठ	दिइने छैन	

मुख्य मुख्य उपलब्धीहरु

- ❖ पंक्षीको पोष्टमार्टम परिक्षण गरी पंछिको रोग निदानमा सहयोग पुगेको
- ❖ कुखुराको रोग निदानमा करिब २५ जिल्ला समेटी सेवा प्रवाह गरेको ।
- ❖ बर्डफलू रोग परिक्षणको क्रममा पि.सि.आर. प्रविधिवाट परिक्षण गरि एच. ९ को पहिचानमा सहयोग पुगेको ।
- ❖ प्रयोगशाला प्रविधिका विभिन्न महत्वपूर्ण प्रविधिहरु जस्तै :
  - रेपिड टेष्ट (ए.आई., एन.डि.,आई.वि.डि.र आई.वि.) : १९०५
  - एलाईजा परिक्षण (आई.वि.डि., ए.आई., माईकोपलाज्मा र एन.डि.) : १३५८
  - ब्याक्टेरिया कल्चर र ए.सेन्सिटिभिटी परिक्षण : १२६४ आदिको माध्यमवाट पंछि रोग निदान गरेको ।
- ❖ पटकपटक विभिन्न जिल्लामा रहेका व्यवसायिक कुखुरा फार्महरुमा सर्भिलेन्स तथा अनुगमनको माध्यमवाट विभिन्न किसिमका नमुना संकलन गरि रोग निदान तथा नियन्त्रणको क्षेत्रमा सहयोग पुगेको ।

कार्यक्रम कार्यान्वयनमा देखिएका मुख्य मुख्य समस्याहरू

- ❖ कर्मचारी आवास नभएको ।
- ❖ प्रयाप्त कार्यक्रम बजेट नहुनु ।
- ❖ प्रयोगशालाका प्राविधिक कर्मचारीहरुलाई समय सापेक्ष स्वदेशी तथा वैदेशिक तालिमको व्यवस्थामा कमि ।
- ❖ कार्यक्षेत्र तथा कार्यचापको अनुपातमा प्राविधिक जनशक्तिको कमि ।

समस्या समाधान गर्न गरिएका प्रयासहरु

- ❖ समय समयमा सवारी साधन र कर्मचारी आवासको लागि सम्वन्धित निकायमा अनुरोध गर्ने गरेको ।
- ❖ कार्यक्रम बजेट र कर्मचारी तालिमको वारेमा विभिन्न तालिम गोष्ठीमा जानकारी सहित अनुरोध गरेको ।

समस्या समाधानार्थ सुझावहरू

- ❖ समय सापेक्ष स्वदेशी तथा वैदेशिक तालिमको व्यवस्था हुनुपर्ने ।
- ❖ जोखिम भत्ताका लागि प्रत्येक आ.व.को बार्षिक कार्यक्रममा बजेट विनियोजन गर्नुपर्ने ।
- ❖ प्रर्याप्त कार्यक्रम बजेटको व्यवस्था हुनुपर्ने ।
- ❖ दक्ष जनशक्तिको संख्या बढाई कार्यक्षेत्र तथा प्रभावकारिता बृद्धि गर्नुपर्ने ।

हालसम्मका प्रयोगशाला प्रमुखहरूको नामावली:

सि.नं.	नामथर	पद	देखि	सम्म
१.	डा. पिताम्बर सिंह कुशवाह	प.चि.	०६१/०१/०१	०६१/११/०५
२.	डा. टिकाराम न्यौपाने	व.प.चि.	०६१/११/०६	०६७/०६/१५
३.	डा. दयाराम चापागाई	प.चि.	०६७/०६/२०	०६७/०९/१०
४.	डा. वोधनाथ अधिकारी	व.प.चि.	०६७/०९/११	०७०/१२/०४
५.	डा. जय नारायण न्यौपाने	व.प.चि.	०७०/१२/०५	०७१/०२/१५
६.	डा. पुरुषोत्तम त्रिपाठी	व.प.चि.	०७१/०२/१६	०७३/०७/०७
७.	डा. दयाराम चापागाई	व.प.चि.	०७३/०७/१८	०७३/०२/२४
८.	डा. चेतनारायण खरेल	व.प.चि.	०७६/०२/१९	०८१/०८/२१
९	डा. विजयकुमार श्रेष्ठ	व.प.चि.	०८१/०८/०५ कार्यरत	

कुखुरामा खोप (भ्याक्सिन दिंदा ध्यान दिनुपर्ने कुराहरु

✍ डा. उर्मिला पोखेल
पशु चिकित्सक, राष्ट्रिय पंक्षी रोग अन्वेषण प्रयोगशाला,
भरतपुर, चितवन

खोप भनेको एक प्रकारको जैविक पदार्थ हो, जसले कुखुरामा रोग प्रतिरोधात्मक क्षमता बढाइ सङ्क्रामक रोगबाट बचाउँछ। पन्छी पालनमा कुखुरालाई निश्चित संक्रामक रोगहरुबाट बचाउने सबैभन्दा प्रभावकारी र उचित उपाय व्यवस्थित र सहि रुपमा गुणस्तरीय खोप लगाउनु हो। कुखुरामा खोपको तालिका पालिएको ठाँउ, क्षेत्र तथा रोगको प्रकोप अनुरुप फरक पर्न सक्दछ। तसर्थ पशु चिकित्सकको सल्लाह बमोजिम खोप अनिवार्य रूपमा दिनुपर्दछ। खोप दिंदा खोप उत्पादन कम्पनीले निर्देशन गरेको मात्रा, तरिका र अन्य निर्देशन बमोजिम दिनु पर्दछ।

भ्याक्सिन दिंदा ध्यान दिनुपर्ने कुराहरू :

- भ्याक्सिनमा स्पष्ट उल्लेख गरे बाहेक २० दिन अघिका चल्लामा जीवित भ्याक्सिन पानीमा नदिई आँखा वा नाकको प्वालमा भ्याक्सिन दिनु उपयुक्त हुन्छ। २० दिन पछिका कुखुरामा भने जीवित भ्याक्सिन पानीबाट दिन उपयुक्त हुन्छ।
- भ्याक्सिन खरिद गर्दा भ्याक्सिन २४ से घण्टा रेफ्रिजेरेसनमा राखिएको पुष्टि गर्ने। भ्याक्सिन किनेर ल्याउँदा बरफको बाकसमा राखी ल्याउने र ल्याइसकेपछि फ्रिजमा राख्ने।
- भ्याक्सिन दिने ४८ घण्टा अगाडि र २४ घण्टा पछाडिसम्म पानी सफा गर्ने क्लोरीन र अन्य स्यानिटाइजर साथै खोर निसङ्क्रमण गर्ने औषधि प्रयोग नगर्ने। यस्ता औषधिले उल्टै भ्याक्सिनमा भएका सक्रिय तत्वको नाश गर्दछन्। फलस्वरूप: भ्याक्सिनको प्रभावकारितामा ह्रास आउँछ।
- भ्याक्सिन बनाउन प्रयोग गरिने भाँडा सादा पानीले राम्ररी सफा गर्ने। भ्याक्सिन दिनु पूर्व (आधा घण्टा अगाडि) ५ ग्राम दूध पाउडर प्रतिलिटर पानीमा मिलाउने। दूध पाउडर मिश्रित पानीमा भ्याक्सिन मिलाउने र राम्ररी घोल्ने। यसो गर्नाले भ्याक्सिनको प्रभावकारिता बढाउँछ (दूध पाउडरको ठाउँमा गाई वा भैँसीको दूध प्रयोग गर्नु हुँदैन)
- भ्याक्सिन थोरै पानीमा घोल्ने, भ्याक्सिन पानी दिएको १ देखि २ घण्टाभित्र कुखुराले सबै पानी खाइसक्नुपर्छ। भ्याक्सिन पानी समयमै खाइसकोस् भन्नको लागि गर्मीयाममा १ घण्टा अगाडि र जाडोयाममा २ घण्टा अगाडिदेखि नै कुखुरालाई पानी नदिई तिर्खाउन उपयुक्त हुन्छ। चिसो अवस्थामा नै खाइसकोस् भन्नको लागि भ्याक्सिन मिलाइसकेपछि भ्याक्सिन पानीमा थोरै वरफ मिसाउन सकिन्छ।
- कुखुरालाई भ्याक्सिन खान प्रेरित गर्न भ्याक्सिन दिएको बेला खोरभित्र चारैतिर हिँडेर कुखुरालाई डुलाउने, फिडरमा प्रशस्त दाना राख्ने र साँझको बेलामा भ्याक्सिन दिएको छ भने बत्ती चिम्किलो हुने गरी बालिदिनु उपयुक्त हुन्छ।
- भ्याक्सिन दिइसकेपछि भाइलहरू खोरभन्दा टाढा खाल्डामा गाड्ने वा जलाउने गर्नुपर्छ।

कुखुरापालनमा जलवायु परिवर्तनको प्रभाव

✍ **डा. भिषण गजमेर**
पशु चिकित्सक, राष्ट्रिय पंक्षी रोग अन्वेषण प्रयोगशाला,
भरतपुर, चितवन

१. परिचय

नेपालको कुखुरापालन क्षेत्र कृषि क्षेत्रको एक महत्त्वपूर्ण हिस्सा हो, जसले आम जनताको पोषण सुरक्षामा योगदान पुर्याउनुका साथै ग्रामीण क्षेत्रमा रोजगारीको अवसर पनि सिर्जना गरेको छ। पछिल्लो समय कुखुरापालन व्यवसायमा उल्लेखनीय वृद्धि देखिएको छ, विशेष गरी ब्रोयलर र लेयर फार्महरूको विस्तार भइरहेको छ। तर जलवायु परिवर्तनका असरहरू यस क्षेत्रमा पनि प्रत्यक्ष र अप्रत्यक्ष रूपमा देखिन थालेका छन्। तापक्रममा वृद्धिदेखि लिएर वर्षा प्रणालीमा अनियमितता, चरम मौसमी घटनाहरूको बृद्धि आदि कारणले कुखुरापालन प्रभावित हुँदै गएको छ।

२. जलवायु परिवर्तनको कारण

जलवायु परिवर्तन भनेको दीर्घकालीन रूपमा वातावरणीय तापमान, वर्षा, हावापानी तथा मौसमी ढाँचाहरूको परिवर्तन हो। यस परिवर्तनको मुख्य कारणहरूमा हरितगृह ग्यासको उत्सर्जन, वन विनाश, औद्योगिक प्रदूषण आदि पर्दछन्। नेपाल जस्तै पहाडी र हिमाली भूगोल भएका मुलुकहरूमा जलवायु परिवर्तनका असरहरू छिटो र गम्भीर रूपमा देखापर्दछन्।

३. कुखुरापालनमा जलवायु परिवर्तनको प्रत्यक्ष प्रभाव

३.१. तापीय तनाव (Heat Stress)

उच्च तापक्रमले कुखुरामा अत्यधिक तनाव उत्पन्न गराउँछ। यो स्थिति विशेष गरी ब्रोयलर कुखुरामा बढी देखिन्छ, जसले छोटो समयमा बढी तौल लिनुपर्ने हुन्छ। गर्मीका कारण:

- कुखुरा कम खाना खान्छन्।
- बढ्दो पखाला वा श्वासप्रश्वासको समस्या आउँछ।
- अण्डा उत्पादनमा कमी आउँछ।
- मृत्यु दर बढ्न सक्छ।

३.२. चिसो तनाव (Cold Stress)

विशेष गरी जाडो याममा जाडो अत्यधिक हुन्छ।

चिसोले गर्दा:

- कुखुराले शरीरको ताप नियन्त्रण गर्न बढी ऊर्जा खर्च गर्छ।

- बृद्धि दर कम हुन्छ ।
- अण्डा उत्पादनमा असर पुग्छ ।
- रोगप्रतिरोधात्मक क्षमतामा कमी आउँछ ।

३.३. रोगको बढ्दो जोखिम

उष्ण वातावरण र उच्च आर्द्रता रोगजनक सूक्ष्मजीवहरूको लागि अनुकूल हुन्छ । फलस्वरूप:

- भाइरल, ब्याक्टेरियल र परजीवी रोगहरू बढी देखा पर्न सक्छन् ।
- औषधिको प्रयोग तथा पशुचिकित्सा सेवामा खर्च बढ्छ ।
- बायोसिक्युरिटी उपायहरूको आवश्यकता थपिन्छ ।

४. आहार तथा पानीको संकट

४.१. आहारमा असर

जलवायु परिवर्तनले मकै, गहुँ, सोया आदि जस्ता पशुखाद्यका प्रमुख स्रोतहरूको उत्पादनमा असर गर्छ । यसले गर्दा:

- आहारको मूल्य महँगो हुन्छ ।
- गुणस्तरीय आहारको अभाव हुन्छ ।
- फार्म सञ्चालनको लागत बढ्छ ।

४.२. पानीको अभाव

कुखुराका लागि स्वच्छ र पर्याप्त पानी अत्यावश्यक हुन्छ । तर जलवायु परिवर्तनका कारण:

- सुख्खा समय लम्बिन्छ ।
- भूमिगत जलस्रोतहरू सुक्दै जान्छन् ।
- पानी जन्य रोगहरूको जोखिम बढ्छ ।

५. आर्थिक असर

कुखुरापालनमा जलवायु परिवर्तनका कारण:

- उत्पादन लागत वृद्धि हुन्छ (आहार, पानी, उपचार आदि) ।
- बजारमा उत्पादन घट्ने सम्भावना हुन्छ ।
- साना किसानहरू बढी प्रभावित हुन्छन् ।
- नाफा दर घट्दो क्रममा जान्छ ।

६. अनुकूलन रणनीतिहरू

जलवायु परिवर्तनको असर न्यून पार्न विभिन्न रणनीतिहरू अपनाउन सकिन्छ:

६.१. खोर निर्माण तथा ताप व्यवस्थापन

- राम्रो वायुप्रवाह हुने गरी खोर बनाउने ।
- छानामा इन्सुलेसन जस्तै खर,जुटको बोरा आदी प्रयोग गर्ने ।

- गर्मीमा फ्यान वा कूलिङ सिस्टम/स्प्रिन्कल प्रयोग गर्ने।
- जाडोमा तातो दिने उपकरण जडान गर्ने।

६.२. आहार व्यवस्थापन

- स्थानीय स्रोतको उपयोग गरी आहार उत्पादन गर्ने।
- वैकल्पिक आहार स्रोतहरू (जस्तै कीरा प्रोटिन, कृषि फोहोर) अध्ययन गर्ने।
- आहारमा पोषण सन्तुलन कायम राख्ने।

६.३. स्वास्थ्य व्यवस्थापन

- रोग विरुद्ध नियमित खोप कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने।
- फार्ममा बायोसिक्युरिटी अपनाउने।
- वैकल्पिक उपायहरू (जस्तै प्रिबायोटिक/प्रोबायोटिक) अपनाउने।

७. नीतिगत तथा संस्थागत भूमिका

- जलवायु स्मार्ट कृषि कार्यक्रमहरूमा कुखुरापालन समावेश गर्नु।
- किसानलाई सहुलयित वा अनुदान तथा प्राविधिक सहयोग प्रदान गर्नु।
- अनुसन्धान तथा विकास (R&D) मा लगानी गर्नु।
- पशुपालन नीतिमा जलवायु अनुकूलनलाई समावेश गर्नु।

८. निष्कर्ष

जलवायु परिवर्तनले नेपालमा कुखुरापालन क्षेत्रमा व्यापक असर पारेको छ। तापीय वा चिसो तनाव, रोगको जोखिम, आहार र पानीको अभाव, तथा आर्थिक दबाबहरू जस्ता बहुआयामिक समस्या उत्पन्न भइरहेका छन्। यस्ता समस्यासँग जुध्नका लागि वैज्ञानिक, प्राविधिक तथा नीतिगत दृष्टिकोण आवश्यक छ। सरकारले किसानलाई प्राविधिक सहायता, तालिम, तथा वित्तीय पहुँच विस्तार गरेर वातावरणीय परिवर्तनप्रति अनुकूलन गर्न मद्दत गर्नुपर्छ।

ब्रोइलर कुखुरामा गर्मी (Heat Stress) को व्यवस्थापन

✍ **डा.बिजय कुमार श्रेष्ठ**
वरिष्ठ पशु चिकित्सक, राष्ट्रिय पंक्षी रोग अन्वेषण प्रयोगशाला,
भरतपुर, चितवन

नेपालमा पछिल्ला वर्षहरूमा ब्रोइलर कुखुरापालन निकै तीव्र गतिमा विस्तार हुँदै गएको छ, जुन सस्तो मासु उत्पादनको एक प्रमुख स्रोत हो। तर, चैतदेखि असार महिनासम्मको गर्मी र चिसो कम भएको समय, विशेषगरी तराई र मध्यम पहाडी भेगमा, ब्रोइलर कुखुरामा गर्मिको तनाव (Heat stress) एक गम्भीर समस्या बन्ने गर्दछ। यसले कुखुराको वृदि घटाउने, रोगप्रतिकारक क्षमता कमजोर बनाउने, र मृत्यु दर बढाउने गर्दछ।

ब्रोइलर कुखुरामा अत्यन्त छिटो वृद्धि हुने र अत्यधिक आहारा उपभोग गर्ने प्रवृत्ति हुन्छ। साथै, तिनीहरूमा पसिना नआउने भएकाले शरीरको तापक्रम घटाउन कठिन हुन्छ। यस्तो अवस्थामा उचित व्यवस्थापन नगरेमा आर्थिक नोक्सानी निकै हुन सक्छ।

१. गर्मीको तनावका (Heat Stress) कारणहरू

- **उच्च तापक्रम**
  ब्रोइलर कुखुरा सामान्यतया १८–२४°C तापक्रममा सहज महसुस गर्छन्। जब तापक्रम ३०°C भन्दा माथि जान्छ, तब तिनीहरू तनावमा पर्छन्। ३५°C भन्दा माथि को तापक्रम घातक हुन सक्छ।
- **उच्च आर्द्रता (Humidity)**
  गर्मीमा वायुमण्डलीय आर्द्रता बढ्छ, जसले कुखुराको पखाल (panting) मार्फत शरीरबाट ताप हटाउने क्षमतामा कमी ल्याउँछ।
- **हावा आवागमनको कमी तथा भन्टीलेसन**
  प्राकृतिक रूपमा भेन्टिलेटेड पोल्ट्री फार्ममा यदि हावाको सन्तुलित आवागमन छैन भने ताप र आर्द्रता थप बढ्ने गर्दछ।
- **कुखुराको घनत्व (Overcrowding)**
  अत्यधिक कुखुरा एउटै कोठामा राख्दा शरीरको ताप र कार्बन डाइअक्साइडको मात्रा बढ्छ। यसले पनि तातो तनाव निम्त्याउँछ।
- **असन्तुलित खोर संरचना**
  पूर्व–पश्चिम दिशा तिर बनाइएको खोर वा कालो टिनको छानो भएको खोरले सूर्यको प्रकास ताप धेरै सोस्छ र खोरभित्र गर्मी बढाउँछ।

२. तातो तनावका शारीरिक प्रभावहरू/कुखुराले देखाउने लक्षणहरु

- **Panting र श्वास–प्रश्वासको असर**

  कुखुराले panting मार्फत शरीरको ताप घटाउन गर्दछ । तर यसबाट CO_2 को क्षति भई अल्कालोसिस (alkalosis) हुन सक्छ, जसले शरीरको pH असन्तुलित बनाउँछ ।

- **पानी बढी पिउनु**

  कुखुराले panting गर्दा शरिरबाट fluid loss लाई पूर्ति गर्न पानीको अत्यधिक सेवन गर्छ जसले गर्दा सोत्तर वा भूस ओसिलो भई समस्या ल्याउँछ, जसले एमोनिया गन्ध र श्वासप्रश्वास सम्बन्धी रोगहरू निम्त्याउँछ ।

- **प्रतिरक्षा प्रणाली कमजोर हुनु**

  तातो तनावले कुखुराको रोगसँग लड्ने शक्ति घटाउँछ । यसबाट IBD, नेक्रोटिक इन्टराइटिस, कोलिबासिलोसिस आदि रोग लाग्न सक्छ ।

३. Heat Stress व्यवस्थापनका समाधानहरू

क. खोरको व्यवस्थापन

हावा सर्कुलेशन सुधार

फ्यान, एग्जस्ट फ्यान वा टनेल भेन्टिलेसन सिस्टम प्रयोग गर्नुहोस् ।पर्खाल खोल्ने वा जाली राख्ने, साथै खोरको उचाइ बढाउने उपाय अपनाउनुहोस् ।

कुलिङ सिस्टम प्रयोग

स्प्रिंकलर, वा इभापोरेटिभ कुलर प्रयोग गर्नुहोस् । फार्महरूमा भिजेको बोरा छानामा राख्दा पनि केही राहत मिल्छ ।

खोरको बनावट र दिशा

खोर पूर्व–पश्चिम दिशामा राख्दा घामको सीधा असर कम हुन्छ ।छानामा सेतो रंगको पेन्ट वा रिफ्लेक्टिभ चादर प्रयोग गर्नुहोस् ।

कुखुराको घनत्व घटाउनु

गर्मीको मौसममा १०–२०% कुखुरा घटाएर राख्दा तनाव कम हुन्छ ।

ख. पानीको व्यवस्थापन

सधैं चिसो र सफा पानी उपलब्ध गराउनु,पानीका ट्यांकी छायाँमा वा जमिनमुनि राख्दा पानी चिसो रहन्छ ।पिउने पानी सहज उपलब्ध गराउन अधिक पानीको भाँडा राख्नु ।

पानीमा सप्लिमेन्ट दिनुहोस्

इलेक्ट्रोलाइट्स, भिटामिन C, र सोडियम बाइकार्बोनेट पानीमा थप्दा शरीरको एसिड–बेस सन्तुलन मिल्छ ।

ग. आहार व्यवस्थापन

खाना खुवाउने समय

खाना बिहान सबेरै र साँझ मात्र खुवाउनु । दिउँसो गर्मीमा खाना नखुवाउनु । आहारको संरचना परिवर्तन प्रोटिन केही घटाउने र फ्याटबाट ऊर्जा दिने खालको आहार दिने ।एण्टीअक्सिडेन्ट्स (Vitamin E, Selenium) र प्रोबायोटिक्स प्रयोग गर्नु ।

घ. रोग व्यवस्थापन र निगरानी

खोप कार्यक्रम नियमित राख्नुहोस्

गर्मीमा रोग प्रतिरोधात्मक क्षमता घट्ने भएकाले IBD, ND, AI लगायतका खोप सुनिश्चित गर्नु ।

बायो–सुरक्षा पालन

बाहिरी व्यक्तिको प्रवेश निषेध गर्नुहोस्, जुत्ता डिसिन्फेक्टेन्ट, हात धुने स्थान, र घाँस सफा राख्ने काम गर्नुहोस् ।

ङ. सोत्तर व्यवस्थापन

बिछयौना सधैं सुख्खा र सफा राख्नुहोस् ।आवश्यकता अनुसार चुन, राख, वा सस्तो सुख्खा पदार्थ प्रयोग गर्नुहोस् ।

५. किसानलाई जानकारी र तालिम

गर्मी सुरु हुनु अघि नै जनचेतना कार्यक्रम आवश्यक छ ।स्थानीय भाषामा पम्प्लेट, पोस्टर, अडियो/भिडियो सामग्री उपलब्ध गराउनुहोस् ।सरकारी तथा निजी पशु सेवा केन्द्रबाट निरन्तर निगरानी र सल्लाह दिनु आवश्यक छ ।

निष्कर्ष

तातो तनाव नेपालमा ब्रोइलर उत्पादनमा आउने एक गम्भीर र दोहोरिने चुनौती हो । यसका कारण र शारीरिक असर बुझेर यदि सही समयमा भौतिक, पोषण, र स्वास्थ्य व्यवस्थापन गरियो भने कुखुराको वृद्धिदर कायम राख्न सकिन्छ, मृत्यु दर घटाउन सकिन्छ र आर्थिक नोक्सानीबाट बच्न सकिन्छ ।

आजैदेखि किसान र व्यवसायीले तातो तनावका विरुद्ध योजना बनाउनु आवश्यक छ - जसबाट कुखुरा मात्र नभई सम्पूर्ण पोल्ट्री व्यवसायलाई सुरक्षित राख्न सकिन्छ ।